सरलीकृत

श्रीलक्ष्मी पूजाविधिः

व्रतकथा, यमपञ्चक पूजाविधिः सहित

मधुसूदन सुवेदी

सरलीकृत

श्रीलक्ष्मी पूजाविधिः

व्रतकथा सहित

यमपञ्चक पूजा विधि

*

**

***

****

***

**

*

मधुसूदन सुवेदी
सानेपा, ललितपुर

२०६९

सुवेदी प्रकाशन माला—सप्तम संस्करण

मधुसूदन सुवेदी, सानेपा, ललितपुर
फोन नं. ५५२५७९५ मोवाईल ९८४१४१४९७२
इ—मेल : msubedi06@yahoo.com
Visit : mssubedi.wordpress.com

प्रकाशक:

श्रीमती सानुमैया सुवेदी बैकुण्ठ सुवेदी, दामोदर सुवेदी, सानेपा , ललितपुर फोन नं. ५५२५७९५

© लेखकमा

संस्करण – सप्तम

सप्तम संस्करण : –2001 प्रति

वर्ष –२०६९

मूल्य – रू. ७५।-

मुद्रक

परिचित छापाखाना , गोंगबु काठमाडौं । फोन.४३५४४८५

दुई शब्द

पद्मासनां महालक्ष्मीं दिव्याभरणभूषिताम् ।
अब्जदर्पणहस्तां च धनधान्यवरप्रदाम् ॥
ज्योतिर्मयीं दयामूर्तिं दुःखदारिद्र्यनाशिनीम् ।
लोकोपकारिणीं लीलां ध्यायेत् कल्याणकारिणीम् ॥
सुशोभनां सुवर्णाङ्गीं विष्णुपत्नीं गजान्विताम् ।
लक्ष्मीं ध्यायति मन्त्रेण स भवेत् पृथिवीपतिः ॥

पद्मको आसन भएकी, सुवर्ण हीरा मणिमाणिक्य ादि गहना पहिरिएकी, कमल ,ऐना जसबाट आत्म दर्शन न्छ त्यस्तो हातमा लिएकी, धनधान्य र वरप्रदान गर्ने भएकी, योतिस्वरूपिणी दयाकी मूर्ति, जसको स्मरण गर्दा नै दुःख दरिद्रता नाश हुने, लोकको उपकारको लागि तल्लीन स्ती सबैको कल्याण गर्ने भएकी लक्ष्मीलाई म ध्यान गर्दछु। यादै नै सुन्दर सुवर्ण जस्तो शरीर भएकी, हात्तीमा सवार एकी विष्णु भगवान्‌की धर्मपत्नी लक्ष्मी भगवतीलाई मन्त्रपूर्वक ासले ध्यान गर्दछ त्यो पृथ्वीको मालिक बन्दछ।

लक्ष्मीपूजा आश्विन शुक्ल पूर्णिमाका दिन र कार्तिक ृष्ण अमावास्याका दिन धूमधामका साथ गरिन्छ त्यस्तै हालक्ष्मीको पूजा भाद्र शुक्ल अष्टमीबाट शुरू गरी आश्विन

कृष्ण अष्टमीसम्म १६ दिन मनाइन्छ । यी लक्ष्म
पूजाहरूमध्ये कोजाग्रत लक्ष्मी पूजा विधि खण्ड क ग
यसमा समावेश गरेको छु, जसबाट उक्त लक्ष्मी पूजा ग
सबैलाई सजिलो होस् भन्ने धारणा लिएको छु।

विशेष गरेर लक्ष्मीपूजा कार्तिक कृष्ण अमावास्याव
दिन प्रत्येकका घरमा नानाप्रकारको वस्त्र तोरण आदि
लक्ष्मीको लागि राम्रो मण्डप बनाई फूल माला तस्वीर
सिंगारी सन्ध्यामा बत्ती जगाई लक्ष्मी र अन्य देवताहरूव
पूजा गर्नु पर्दछ । किनकि अघि विष्णुले बलीव
झ्यालखानबाट सबै देवता र लक्ष्मीलाई छुटाउनु भएव
थियो। तसर्थ लक्ष्मी साथ सबै देवता धेरै काल सम्म क्षी
सागरमा सुखपूर्वक रहे।

लक्ष्मीलाई विशेष मनपर्ने जायपत्री, ल्वाङ, सुकुमेल
दालचिनी, कपूर, मुगीको पीठो, बदाम आदि मिलाएर गाईव
दूध पकाएर मिश्रीं हाली त्यसको लड्डू बनाई लक्ष्मील
समर्पण गर्ने। समय ऋतु अनुसार पाइएका अरू पनि च
प्रकारका (चुस्ने, चाट्ने, खाने, पिउने) सबै तरहका नैवेद्यह
लक्ष्मी प्रसन्न होउन् भनी चढाउनू। सायंकालमा घर, दोबाट
आगन (प्राङ्गण) गोठ आदि ठाउँमा दीप जगाई दीप मालिव
गराई उज्यालो पार्नू। घरमा नाना प्रकारका पक्वान्न र फलह
तयार पारी पान मसला सजाउनू।

त्यस दिन सुखको बद्धिका लागि जो कमलको शय्या
शयन गराउँछ त्यसको घरलाई छोडेर लक्ष्मी अन्त कतै जान्न

तसर्थ आनन्द, खुशो र श्रद्धाले जस्ले लक्ष्मीको **पूजा आराधना** गर्दैनन् तिनीहरूको घरमा लक्ष्मी वास गर्दिनन्। तसर्थ सबै प्रकारले लक्ष्मीको पूजा गर्नु पर्दछ। साथै आफ्नो इच्छा अनुसार खेलवाड गर्नुपर्दछ।

सर्व प्रथम लक्ष्मीको लागि कमल आसन राखी आवाहन गरी बोलाउने र महालक्ष्मीको सबारी हुन लाग्यो भनी ध्यान गर्ने र राज हुनको लागि कमल अथवा कुशको आसन राखी विराजमान गराउने अनि जल, अर्घ्य जल, आचमनीय मञ्चामृत, र सुगन्ध जलले स्नान गराई दिने र चन्दन, सिन्दूर , अवीर, अक्षता, जौ, तिल, फूल माला आदिले सिंगारी अत्तर छरिदिई लक्ष्मीको विभिन्न नाम भएको हुदा प्रत्येक नाम पिच्छे पूजा गरी,लक्ष्मीको पाउदेखि शीरसम्म प्रत्येक अङ्गको पूजा गरी, अष्ट सिद्धि, अष्टलक्ष्मी, षोडश लक्ष्मीको पनि विशेष रूपले पूजा गरी, धूप, बत्ति, नैवेद्य, जल, पान, मसला, भेटी चढाई चमर पङ्खाले हम्की आफूसँग भएको गरगहना धन सम्पत्तिको पनि स्थिरताको लागि पूजा गरी जलले प्रदक्षिणा गरी निराजन बत्ती बाली पुष्पाञ्जलि चढाई नमस्कार गरी कथा सुनी रातभर महालक्ष्मीमा मन लगाई जागराम बसी ज़ुवा खेल्ने र भोलिपल्ट स्नानगरी अर्घ निवेदनका साथै व्रतपूर्ण होस् भनी प्रार्थना गरी पूर्णपात्र दक्षिणा आदि गरी अभिषेक लिंई प्रसाद लगाई जल खाइ व्रत पूर्ण गर्नु पर्दछ।

साथै लक्ष्मी पूजाको यस पुस्तकमा यम पञ्चकमा गरिंनें "गोवर्धन पूजा विधि", "गो पूजा विधि" र भ्रातृ पूंजा

विधि" पनि यसैमा समावेश गरिएको छ। जसले गर्दा ती पूजाहरू गर्न सबैलाई सजिलो पारिदिएको छु। "काग पूजा" र "कुकुर पूजामा" विशेष विधि नभएको हुँदा यस पुस्तकमा समावेश गरिएको छैन । तसर्थ आ–आफ्ना चलन अनुसार गर्दै आए अनुसार गर्दै जानु राम्रो हुन्छ।

सनातन धर्मशास्त्रको उद्देश्य मुख्य रूपमा मानव आचरणलाई नियमित र नियन्त्रित गर्नमा निहित रहेको पाइन्छ। हरेक मानिसको अन्तिम उद्देश्य मोक्ष प्राप्त गर्नु हो । मोक्ष प्राप्त गर्नका लागि सनातन धर्मशास्त्रहरूले कर्तव्य तोकेका छन्। धर्म शब्दले असल कुरा धारण गर्नु हो वा कुनै कर्तव्य गर्नु भन्ने कुरा जनाउँदछ। तसर्थ सनातन हिन्दू दर्शनमा धर्मको स्थान सर्वोपरि र व्यापक छ । त्यसकारण यो अमूल्य विधिलाई हामी सबैले अवलम्बन गरौं यसैमा सबैको कल्याण छ।

जुन मानिस सबैं प्राणीलाई आफू समान देख्दछ र सबै प्राणीलाई ईश्वरको अंश स्वरूप मान्दछ त्यही नै भगवान्को परम भक्त हो। यही विचार गरेर सबैले परोपकार कार्य तथा लक्ष्मी प्राप्तिको लागि श्री लक्ष्मीको पूजा आराधना गरौँ यसैमा सबैको भलाई छ।

कर्मकाण्डका पुस्तकहरू र कर्म गर्ने ब्राह्मणहरूको अभाव खट्किन लागेको महसूस गरी सदाचारको जगेर्नाको लागि यो **"सरलीकृत श्रीलक्ष्मी पूजाविधिः "** व्रतकथा सहित यम पञ्चक पूजा विधि सबैले सजिलैसङ्ग गर्न र गराउन

सकून् भन्ने उद्देश्यले यो पुस्तक तयार गरी प्रकाशनमा ल्याइएको हो। यो पुस्तक प्रकाशनले जन मानसमा सरल तरिकाले पूजा गर्न सक्ने अनुभव हुने भएबाट सबैमा यसमा आस्था बढ्न जाने देखि सरलीकृत गरी सबै लक्ष्मीका भक्त समक्ष प्रस्तुत गरेको हुँ अरू प्रकाशन ल्याउन अझ थप प्रेरणा सबैबाट पाउँदै जाने पनि विश्वास लिएको छु।

यस पुस्तक प्रकाशन गर्नमा सहयोग गर्ने मेरी श्रीमती सानुमैया सुवेदी र छोराद्वय बैकुण्ठ र दामोदर सुवेदी तथा टाइप गर्न सहयोग गर्ने श्रीमती रमिला महर्जन र पेज मेकिङ मा सहयोग गर्ने श्री स्वराज पोखरेलका साथै छापाखानाका सञ्चालक श्री कान्छा श्रेष्ठ लगायत प्रेस प्राविधिक कर्मचारीहरू प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु।

प्रथम, द्वितीय, तृतीय, तथा चतुर्थ, पञ्चम संस्करण प्रकाशन भएको पुस्तकले धेरैलाई पूजा गर्न सजिलो भएकै महसूस भयो। यस सप्तम संस्करणले पनि अझ सनातनी धर्मावलम्बी लक्ष्मी माताका प्रेमीहरूको लागि अझ थप मद्दत मिल्ने नै छ भन्ने पूर्ण आशा लिई शुद्धा शुद्धि तथा अझ परिमार्जित गरी यो पुस्तक छैठौं संस्करण पुनः प्रकाशन गर्न लागेको हुँ। कहीँ त्रुटि देखिएमा सुझाव समेतको आशा राखि विद्वत वृन्दमा अनुरोध गर्दछु।

विनीत
मधुसूदन सुवेदी

लक्ष्मी पूजाको लागि आवश्यक सामानहरू

१. लक्ष्मीको सुनको प्रतिमा १, तस्वीर (पट), १६ सुते बत्ति ठूलो दियो , तिलको तेल ।

२. पूजाको सामान – केशरी, अबीर, सिन्दूर, श्रीखण्ड, चन्दन जौ, तिल, अक्षता, फूल, कमलको फूल, फूलमालाहरू मखमलीको फूल, दूवो आदि ।

३. नैवेद्यमा – मखनाको खीर, लड्डु, पानी भएको नरिवलक जल, सेल, पुरी, मिठाई, पान सुपारी आदि ।

४. फलफूलमा – विमिरो, कटुस, ओखर, अन्य फलफूलहरू

५. पञ्चामृत- दूध, दही, घ्यू, मह, चिनी ।

६. सौभाग्यमा– वस्त्र, चुरा, धागो, टीका आदि ।

७. दीप वत्ती, गणेश, पूर्ण कलश, चामल टपरीमाथि राखेर स्थापना गर्ने

८. धान वा चामल टपरी वा बायमा राखेर लक्ष्मीको स्थापना गर्ने तामाको थाली–१

९. लक्ष्मीको वरिपरि बाल्न पाला वा खोरीमा बत्ती र तेल हाली तयार गर्ने

१०. चमर पङ्खा ।

११. अगाडि लक्ष्मीको प्रतिमा, तस्विर राखेर आसन, जल पञ्चामृत, आचमनी, कर्मपात्रो, अर्घ, शुद्धजल, कुश, वस्त्र चन्दन, जौ, तिल, अक्षता, फूलमाला, ठूलो दियोमा तेल, पूर्ण गराई १६ सुते बत्ति जोर २ राखेर बाल्ने ।

१२. धूप, वत्ती, कपूर आदि ।

१३. पूर्णपात्र १ भाग, जनै, सुपारी, फल आदि ।

१४. पञ्चपल्लव, पञ्चरत्न, सर्वौषधी, रायो सर्सियुँ आदि ।

विषय सूची

विषय	पृष्ठ
खण्ड 'क'	
१. कोजाग्रत लक्ष्मी पूजा विधि	१–३०
खण्ड 'ख'	
२. श्रीलक्ष्मी पूजा विधि	३१–७०
खण्ड 'ग'	
३. गोवर्धन पूजा विधि	७१–८७
खण्ड 'घ'	
४. गो पूजा विधि	८८–८९
खण्ड 'ङ'	
५. भ्रातृ पूजा विधि	९०–९७

सर

मधुसूदन सुवेदीको प्रकाशित पुस्तकहरु

१. हिन्दु सदाचार पद्धति २. पुस्तकालय विज्ञानको उपादेयता ३. सर
शिलान्यास विधि ४. स्व.स.से. ऋषिसुवेदीको सम्झनामा शोक
५. Fundametals of Library and Information Sci
६. सरलीकृत मार्कण्डेयाद्यष्ट चिरञ्जीवि पूजाविधि नव ग्रहादि पाठ
७. सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि ८. सनातन हिन्दुधर्म तथा स
९. सरलीकृत श्रीलक्ष्मी पूजा विधि १०. सरलीकृत महालक्ष्मी पूज
११. सरलीकृत अग्निस्थापना विधि १२. सरलीकृत अन्त्यपद्धति १३. सर
हरितालिका र ऋषिपञ्चमी पूजाविधि व्रतकथा सहित १४. सम्पूर्ण एकादशी
सरल पूजाविधि सहित १५. श्री गणेश सहस्रनाम पूजाविधि सहित १६. शारदी
पूजा विधि १७. सरलीकृत तर्पणैकोद्दिष्ट पार्वणैकपार्वण तीर्थश्राद्धविधि १८. सर
स्वयम्वर पटलाञ्छन पूर्वाङ्गग्रहशान्ति सहित विवाह विधि १९. सरलीकृत ग्रहशान्त्यग्नि
चूडोपनयन वेदारम्भ समावर्तन विधि २०. **Om Age Old Eternal H**
Religion and Sacrament २१. सनातन दैनिक पूजाविधि तथा वार्षि
निर्देशिका २२. हिन्दु विवाहको इतिहास २३. सनातन विशेष चाडपर्व तथा धार्मिक
२४. श्री पशुपतिनाथ र प्रसिद्ध शिवलिङ्गहरू तथा द्वादश ज्योतिर्लिङ्ग २५. सर
शिवपूजाविधि सहित रूद्राष्ट्यध्यायी २६. तीर्थयात्र संस्मरण २७. पूर्णिमाव्रत चन्द्रमापू
२८. श्री कालिका तथा दुर्गा उपाशना विधि २९. सरलीकृत चतुशिति सिद्धपूजा
३०. अथः मासिक श्राद्ध पद्धति ३१. सरलीकृत ग्रहशान्ति कर्मप्रयोग
३२. **History of the Aryan Marriage – a Sacra**
३३. श्री स्वस्थानी व्रतकथा सरल पूजाविधि सहित ३४. श्री वैभव लक्ष्मी पूज
व्रतकथासहित ३५. श्री मूलादिजननशान्ति विधिः ३६. सरलीकृत कालसर्पयोग
विधिः ३७. सरलीकृत तुलादान विधिः ३८. सरलीकृत देवदेवीमूर्तीनां स्थिर-प्राण-
विधिः ३९. सरलीकृत सप्ताह मण्डप पूजा विधिः ४०. सरलीकृत वेदोक्त गृ
शान्ति प्रयोग ४१. सरलीकृत सोमवार शिवपूजाविधिः (व्रत कथा स
४२. नेपाल अधिराज्यको चतुषष्ठिः स्वयम्भू सिद्धज्योर्तिर्लिङ्ग एवं पशुपतिदर्शन
(मूर्तिसहित विवरण) ४३. सरलीकृत अश्वत्थवट उद्यापन विधिः ४४. सरलीकृत ल
प्रज्वालन पूजाविधिः (लाखवत्ती बाल्ने) ४५. सरलीकृत रविवार भगवान् श्रीसूर्य पूज
(व्रतकथा सहित) ४६. सरलीकृत हनुमत्पूजन विधिः व्रतकथा सहित ४७. सर
मङ्गलवार गणेश पूजा विधिः व्रतकथा सहित ४८. सरलीकृत आवश्यक व्यवहारो
स्तोत्र पुष्पाञ्जली ४९. सरलीकृत अथ आशौचनिर्णय : अन्य समस्याहरू ५०. सर
गरूड पुराण ५१. सरलीकृत श्री नारायणबलि प्रयोग ५२. सरलीकृत श्रीकृष्णाष्ट
कथा ५३. सरलीकृत अदुःख नवमी ५४. सरलीकृत श्री दुर्गासप्तशती

खण्ड 'क'

कोजाग्रत लक्ष्मी पूजाविधि प्रारम्भः

आश्विन शुक्ल पूर्णिमा कोजागर लक्ष्मी पूजाविधि

चोखो वस्त्र लगाई पूजागर्ने स्थानमा आई आसनमा वसी फूल अक्षता लिएर आसन र पृथ्वीलाई छुने मन्त्र–

ॐ पृथिवी त्वयाधृतालोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मा नित्यं पवित्रं कुरु चासनम् ॥
आधारशक्ति कमलासनाय नमः, पृथिव्यै नमः ॥

भनी पृथ्वी र आसनको पूजा गर्ने छाडिदिने ॥

चन्दन (भष्म) निधारमा लगाउने मन्त्र–

चन्दनस्य महत्पुण्यं पवित्रं पापनाशनम् ।
आपदं हरते नित्यं लक्ष्मीस्तिष्ठति सर्वदा ॥

हात धोई आचमन गर्ने मन्त्र–

ॐ अच्युताय नमः स्वाहा ।
ॐ केशवाय नमः स्वाहा ।
ॐ माधवाय नमः स्वाहा ।

हात धुने मन्त्र—ॐ गोविन्दाय नमः स्वाहा ।

अब दियो बाल्ने मन्त्र—

ॐ स्थिरोभव वीड्वङ्गऽआशुर्भव व्वाज्यर्व्वन् ।
पृथुब्भव सुखदस्त्वमग्नेः पुरिषवाहणः ॥

कर्मपात्र बनाउने

पवित्र हाल्दा भन्ने मन्त्र –

ॐ पवित्रेस्थोव्वैष्णाव्यौसवितुर्वः प्रसवऽउत्पुना
म्यच्छिन्द्रेण पवित्रेण सूर्यस्यरश्मिभिः ॥
देवीरापोऽअग्रेगुवोऽअग्रेपुवोग्रऽइममद्य यज्ञन्न
यताग्रेयज्ञ पतिᳪ सुधातुँयज्ञपतिन्देवयुवम् ॥

जल हाल्दा भन्ने मन्त्र –

ॐ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तु पीतये ।
संय्योरभिस्रवन्तु नः ॥

तिल हाल्दा भन्ने मन्त्र—

ॐ तिलोसिसोमदैवत्यो गोसवोदेव निर्मितः ।
प्रत्नमद्भिःपृक्तःस्वधया पितृँल्लोकान् पृणाहि नःस्वाहा ॥

जौ हाल्दा भन्ने मन्त्र—

ॐ यवोसियवयास्मद्द्वेषोयवयारातीर्दिवेत्वान्तरिक्षायत्वा
पृथिव्यैत्वा शुन्धन्ताँल्लोकाः पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥

...ल हाल्दा भन्ने मन्त्र –

श्रीश्चतेलक्ष्मीश्च पत्न्या वहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूप...श्विनौ व्यात्तम् ।। इष्णन्निषाणामुम्मऽइषाण...र्वलोकम्मऽइषाण ।।

...न्दन हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम् ।
ईश्वरीं सर्व भूतानां तामिहोपह्वयेश्रियम् ।।

...क्षता हाल्ने मन्त्र–

ॐअक्षन्नमीमदन्तह्यवप्प्रियाऽ अधूषत ।
अस्तोषतस्वभानवोविप्रान विष्ठयामतियोजान्विन्द्रतेहरी ।।

...ब दाया हात घोप्टो गरी बूढीऔला र साईलीऔलाले ...वलाउने मन्त्र–

ॐ यद्देवादेवहेडनन्देवासश्चकृमाव्वयम् ।
अग्निर्मातस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ।।१।।
ॐ यदि दिवा यदि नक्तमेनाꣳ सि चकृमाव्वयम् ।।
व्वायुर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ।। २ ।।
ॐ यदिजाग्रद्यदिस्वप्नऽएना ꣳ सि चकृमाव्ययम् ।
सूर्योमा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ।।३।।

...कर्मपात्रबाट तीन टुक्रा कुश लिई मार्जन गर्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थाङ्गतो ऽपि वा ।
यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ।।

ॐ पुण्डरिकाक्षः पुनातु ३ ।

ॐ पुण्डरिकाक्षाय नमः ३ ॥

यदि ब्राह्मणद्वारा गराउने हो भने मात्र तल दिएको गो गर्ने नत्र पर्दैन

(क) प्रायश्चित्त गोदान (प्रायश्चित्त गोदान गर्ने–गाईको मृ कल्पना गरी बोहोतामा रुपैञा छुट्याउने र पूजा गर्ने मन्त्र

प्रायश्चित्त गोदान ब्राह्मण बोलाइ पूजा गर्नेका निमित्त मात्र साधारण पूजा गर्नका निमित्त यो गोदान नगरे पनि हुन्छ।

ॐ नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव

नमोब्रह्म सुताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमोनमः ॥

ॐ इरावती धेनुमती हिभूतꣳ सुयवसिनी म दशस्याः व्यस्कब्नारोदसी विष्णवे तेदार्धतर्थ पृथि मभितोमयूखैः स्वाहाॐगवेनमः॥

अब ब्राह्मणलाई टीका लगाइदिने (ब्राह्मणले भन्ने मन्त्र-

ॐ आकृष्णेनरजसावर्तमानोनिवेशयन्न मृतंमर्त्यञ्च

हिरण्ययेन सविता रथेना देवोयाति भुवनानि पश्यन्

गोदानमा रहेको कुशले त्यहींको जलले आफूलाई सेचन र भन्ने–

ॐ मनो मे तर्पयत, वाचम्मे तर्पयत, प्राणम्मे तर्पय चक्षुर्म्मे तर्पयत, श्रोत्रम्मे तर्पयतात्मानम्मे तर्पय

जाम्मे तर्पयत, पशून्मेतर्पयत, गणान्मेतर्पयत
णामेमावितृषन्॥

श यव तिल जलान्यादाय (जौ तिल पानी लिई बोहोतालाई
ने)–

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ ॐ पुराण
रुषोत्तमाय नमः अद्य श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य
ष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य सकलजगत्सृष्टिकारिणो
ह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेतबराहकल्पे
वस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलौ कलियुगे
थमचरणे भारतवर्षे भरतखण्डे जम्बूद्वीपे
ार्यावर्तान्तर्गत हिमवत्पर्वतैकनेपालदेशे गङ्गादेव्या
त्तरकोणे गण्डकीकौशिकीप्रदेशे श्रीमद्विष्णु
जापतिक्षेत्रे तदन्तर्गत पाशुपतक्षेत्रे पशुपते
अमुकदिग्भागे वाग्मत्यादि अमुकदिग्भागे इह पुण्य
भूमौ अमुकपुण्य क्षेत्रे अमुकग्रामे वा नगरे षष्टि सम्वत्
राणां मध्ये अमुकनाम सम्वत्सरे श्रीसूर्ये अमुकायने
अमुकऋतौ मासोत्तमे मासे अमुकमासे वा चान्द्रेण
अमुकमासे सौरेण चान्द्रेण च अमुकमासे अमुकपक्षे
अमुकवासरे अमुकपुण्यतिथौ अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे
अमुकवार लग्नकरण मुहूर्तान्वितायाम् अद्येह

अमुकराशिस्थिते श्रीसूर्ये अमुकराशिस्थिते देव
अमुकराशिस्थिते चन्द्रमसि अन्येषु शेषेषु ग्रहेषु यथ
यथा स्थानस्थितेषु सत्सु एवं ग्रह
विशेषेणविशिष्टायाम् अद्येह अमुकगोत्र
अमुकप्रवरस्य (अमुकगोत्रा नाम्नी देवी)
मम सकुटुम्बस्य ममालक्ष्मीपरिहार
श्रीमहालक्ष्मीप्रसादसिद्धये कोजागर पूर्णिमायां लक्ष्म
व्रत कर्मणि अधिकारता सिद्धये आयुरारोग्य धनधान्य
संप्राप्त्यर्थम् सद्योदेह शुद्धिद्वारा करिष्यमाण पू
कर्माधिकारसिद्धये इमां गां रुद्रदैवत
तन्मूल्योपकल्पितं रजत खण्डं चन्द्र दैवतम् प्रचलि
द्रव्यं वनस्पति दैवतम् अमुकगोत्राय अमुकश
ब्राह्मणाय सुपूजिताय तुभ्यमहं सम्प्रददे तत्सन्न मम

प्रार्थना (फूल अक्षता लिएर गाईको प्रार्थना गर्ने)–

कपिले सर्व देवानां पूजनीयाऽसि रोहिणि।
तीर्थदेवमयी यस्मात् तस्मात् शान्तिं प्रयच्छ मे
गावो ममाग्रतः सन्तु गावो मे सन्तु पृष्ठतः।
गावो मे हृदये सन्तु गवां मध्ये वसाम्यहम्॥
पूजितासि वसिष्ठेन विश्वामित्रेण धीमता।
सुरभि हर मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम्॥

ान प्रतिष्ठा (रुपैँयालाई पूजागर्ने मन्त्र)–

ॐ स्वर्ण्णधर्म्मः स्वाहा। ॐ स्वर्ण्णार्क्कः स्वाहा।
ॐ स्वर्ण्णशुक्रः स्वाहा। ॐ स्वर्ण्णज्योतिः स्वाहा।
ॐ स्वर्ण्णसूर्य्यः स्वाहा।

कुशको टुक्रा लिई रुपैयाँलाई हातमा लिने सङ्कल्प–

अद्य कृतैतत् प्रायश्चित्त गोदान कर्मणः प्रतिष्ठा पाङ्गता सिद्ध्यर्थम् इदं दान प्रतिष्ठा दक्षिणा द्रव्यम् अमुकगोत्राय अमुकशर्मणे सुपूजिताय ब्राह्मणाय गोदान दान प्रतिष्ठात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे तत्सन्न मम ॥ ॐ स्वस्ति प्रति वचनम् ॥ भनी लिने ॥

प्रदक्षिाणा (जलले प्रदक्षिणा गर्ने)–

ॐ यानि कानि च पापानि जन्मान्तर कृतानि च।
तानि सर्वाणि नश्यन्तु प्रदक्षिण पदे पदे ॥

अब अलि परसारी नमस्कार गर्ने–

ॐ नमस्ते कपिले देवि संसारार्णवतारिणि।
द्विजेन्द्राय ददामि त्वां प्रसन्ना भव सर्वदा ॥
ॐकोदात्कस्मा अदात् कामोदात् कामायादात्
कामोदाता कामः प्रतिग्रहीता कामै तत्ते ॥

अब ब्राह्मणले अभिषेक गर्ने–

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षꣳ शान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्ति रोषधयः शान्तिः। वनस्पतयः

शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्व ं शा
शान्तिरेवशान्तिःसामाशान्तिरेधि ॥

कर्मपात्रको कुशको टुक्रा र जौतिल लि
प्रतिज्ञा सङ्कल्प गर्ने—

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ पूर्व सङ्क
सिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्य (गोत्राया) ना
(शर्मणो वा बर्मणो वा गुप्तस्य) वा (अमुक ना
देव्या) वा मम अलक्ष्मी परिहारद्वारा सकल मनो
सिद्धि पूर्वक लक्ष्मी लोक प्राप्तये सकुटुम्ब
ममालक्ष्मीपरिहाराय श्रीमहालक्ष्मीप्रसादसि
कोजागरपूर्णिमायां श्रुति स्मृति पुराणोक्त प
प्राप्त्यर्थमिहजन्मनि कायिक वाचिक मानसि
सांसर्गिक ज्ञाताज्ञात स्पर्शा स्पर्शाऽऽसन भोजन श
गमनादि कृत दोष निरसनद्वारा त्रिविधतापो–पश
पूर्वकं श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थम् समस्त जन्मोपा
पापक्षयपूर्वक मनसेप्सित कामनावाप्तये च द
कलश गणेश पूजन पूर्वकं महालक्ष्म
ऐरावतस्थितेन्द्रस्य च पूजन महं करिष्ये ॥ भनी छ
दिने ॥।

क) शंखको पूजा र प्रार्थना गर्ने मन्त्र–

त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे ।
नमन्ति सर्वदेवास्तु पाञ्चजन्य नमोस्तु ते ॥
ॐ शङ्खाय नमः ॥

ख) घण्टको पूजा र प्रार्थना गर्ने मन्त्र–

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।
कुरुघण्टे महानादं देवतार्चनसन्निधौ ॥
ॐ घण्टायै नमः ॥

सर्सियुँ वरिपरि छर्ने मन्त्र–

अपसर्पन्तु ये भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥
अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः प्रेतगुह्यकाः ॥
ये चात्र निवशन्त्यन्ये देवता भुवि संस्थिताः ॥

अर्घ स्थापना र पूजा गर्ने

आपः क्षीर कुशाग्राणि दध्यक्षततिलास्तथा ।
यवः सिद्धार्थकश्चैव ह्यष्टाङ्गोऽर्घ्यः प्रकीर्तितः ॥

जल, दूध, दूवो, कुशको टुक्रा, तिल जौ, चन्दन, अक्षता, फलफूल दहि सर्सियु, यी आदि हालेर अर्घ बनाईन्छ। पहिले भूमिमा ॐ आधार शक्तये कमलासनाय नमः भनी फूल,

अक्षता चढाउने र त्रिकुटी राख्ने र त्यसमाथि अर्घ पात्र र
गाईको दूध, दही, जल, कुश, सर्स्यूं, चन्दन, अक्षता,
जौ तिल, दूवो, फल हालेर प्रार्थना गर्ने—

गङ्गे च यमुनेचैव गोदावरि सरस्वति ।
नर्मदे सिन्धोकावेरि जलेस्मिन् सन्निधिं कुरु ।
ॐ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदानदाः ।
आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः ॥

यो मन्त्र पढेर गङ्गा यमुना आदि तीर्थको आवाहन गर्ने
गर्ने । अङ्कुश मुद्रा बनाएर ॐ गङ्गादितीर्थेभ्यो नम
आवाहन गरी भन्ने ।

धर्मप्रद—ॐ दशकलात्मने वह्निमण्डलाय नमः ।
अर्थप्रद—ॐ द्वादशकलात्मने सूर्यमण्डलाय नमः ।
कामप्रद—ॐ षोडशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय नमः
धेनु मुद्रा देखाएर अमृत आवाहन गर्ने । मत्स्यमुद्रा बन
१० पटक प्रणव (ॐ) उच्चारण गर्ने । शङ्खमुद्रा, देखाउ
पूजागर्ने । त्यस अर्घको जलले आफूलाई सेचन गर्ने ।
अब शङ्खार्घको पनि पूजा गर्ने—

ॐ शङ्खादौ चन्द्र दैवत्यं कुक्षौ वरुण देवता ।
पृष्टे प्रजापतिश्चैव तस्मात् शङ्खं प्रमूजयेत् ॥

दीप पूजा

पहिले फूल अक्षता लिएर छुने–

भो कर्मसाक्षिणे दीप नारायणाय नमः पूजितोसि क्षमस्व भनेर आवाहन गर्ने अनि– पाद्यम् समर्पयामि दीपनारायणाय नमः त्यस्तै गरी– अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदकस्नानम्, इदम् लेपनं चन्दनम् , सिन्दूरम्, अबीरचूर्णम्, तिलान्, यवान्, अक्षतान्, पुष्पं समर्पयामि दीपनारायणाय नमः ॥ भन्ने र चढाउने।

प्रार्थना –

नमः कमलनाभाय नमस्ते जलशायिने।
नमस्ते केशवानन्त वासुदेव नमोऽस्तु ते॥
वासनाद्वासुदेवस्य वासितं भुवनत्रयम्।
सर्वभूतनिवासोऽसि वासुदेव नमोऽस्तु ते॥
ॐ शुभं भवतु कल्याणमारोग्यं धनसंपदः।
मम दुःखविनाशाय दीपज्योतिर्नमोऽस्तु ते॥

कलश पूजाः

फूल अक्षतालिई कलशको भूमिमा छुने—

ॐ भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री । पृथिवींय्यच्छ पृथिवीन्दृ ꣳ हपृथिवीम्माहि ꣳ सीः ॥

धानमा छुने मन्त्र —

ॐ धान्यमसि धिनुहिदेवान्प्राणायत्वोदानायत्वा व्यानायत्वा ॥ दीर्घामनुप्प्रसितिमायुषे धान्देवो वः सविताहिरण्यपाणिः प्प्रतिगृब्भ्णात्वच्छिद्रेण पाणिना चक्षुषेत्वामहीनाम्पयोसि ॥

कलशमा छुने मन्त्र —

ॐ आजिघ्रकलसम्मह्यात्वा विशन्त्विन्दवः । पुनरूर्ज्जा निवर्तस्यसानः सहस्रन्धुक्ष्वोरुधारा पयस्वती पुनर्म्माविशता द्रयि ः॥

कलशमा तीर्थको जल हाल्ने मन्त्र —

ॐ वरुणस्योत्तम्भनमसि वरुणस्यस्कम्भसर्ज्जनीस्त्थो वरुणस्यऽऋतसदन्यसि वरुणस्यऽऋतसदनमसि वरुणस्यऽऋत सदनमासीद ॥

कलश भित्र सर्वौषधी हाल्ने मन्त्र —

ॐ याऽओषधीः पूर्वाजातादेवेब्भ्यस्त्रियुगम्पुरा । मनैनु बब्भ्रूणामह ꣳ शतन्धामानि सप्त च ॥

अब पञ्चरत्न हाल्ने मन्त्र –

ॐ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्यजातः पतिरेकऽआसीत्।
स दाधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै देवाय हविषाविधेम ॥

फल हाल्ने मन्त्र –

ॐ याः फलानीर्य्याऽअफलाऽअपुष्पा याश्चपुष्पिणीः।
बृहस्पतिप्प्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्व ꣳ हसः ॥

चन्दन हाल्ने मन्त्र –

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम् ॥
ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥

जौ हाल्ने मन्त्र –

ॐ ओषधयः समवदन्त सोमेन सहराज्ञा ॥
यस्मैकृणोति ब्राह्मणस्त ꣳ राजन्पारयामसि ॥

दुवो हाल्ने मन्त्र –

काण्डात्काण्डात् परोहन्ती परुषः परुषस्प्परि।
एवानो दूर्ब्बे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥

सात ठाँउको माटो हाल्ने मन्त्र –

ॐ स्योनापृथिवीनोभवानृक्षरा निवेशनी।
यच्छानः शर्म्म सम्प्रथाः।

पञ्चपल्लव हाल्ने मन्त्र–

ॐ अश्वत्थेवो निषदनम्पर्णेवो व्वसतिष्कृता।
गोभाजऽइत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम् ॥

वस्त्र चढाउने मन्त्र –

ॐ बृहस्पतेऽअतियदर्य्योऽअर्हाद्द्युमद्विभाति क्क्रतुमज्जनेषु। यद्दीदयच्छवसऽ ऋतप्रजात तदस्मासु द्रविणन्धेहि चित्रम्। उपयामगृहीतोसि बृहस्पतये त्वैषते योनिर्बृहस्पतयेत्वा॥

आँप चाँप पिपलको पात हाल्ने मन्त्र –

ॐ अम्बेऽअम्बिकेम्बालिके न मानयति कश्चन।
ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीम्॥

कलशलाई आवाहन गरी पूजा गर्ने –

भो वरुण इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत्पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदोभव। पाद्यम्, अर्घ्यम् आचमनीयम् पञ्चामृतम् शुद्धोदकस्नानम्, इदमनुलेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम् अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि, समर्पयामि वरुणाय नमः भो वरुण पूजितोसि क्षमस्व॥

तीर्थहरूको आवाहान गर्ने मन्त्र–

सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदानदाः।
आयान्तु यजमानस्य दुरित क्षयकारकाः॥

पूजा– पाद्यम् समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः, अर्घ्यम्, आाचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्,

यवान् तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः ॥ भनी पूजागर्ने ॥

कलशको मुखदेखि पिंध सम्म छुने मन्त्र –

ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।
मूलेत्वस्य स्थितोब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥
कुक्षौ तु सागराः सप्त, सप्त- द्वीप वसुन्धराः ॥
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः ॥
अङ्गैश्च सहिताः सर्वे कलशन्तु समाश्रिता : ॥

कलशको फूल अक्षता लिएर प्रार्थना गर्ने–

ॐ देवदानवसम्वादे मथ्यमाने महोदधौ ।
उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥
त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ॥
त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्ययि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥
शिवः स्वयं त्वमेवाऽसि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ॥
आदित्या वसवोरुद्रा विश्वेदेवाः सपितृकाः ॥
त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ॥
त्वत्प्रसादादिमंयज्ञं कर्तुमीहेजलोद्भव ॥
सान्निध्यं कुरुदेवेश प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

पुष्पान्जलिं समर्पयामि कलशाधिष्ठातृ सकल दवेभ्यो नमः ॥

कलशको मुखमा फूल अक्षता लिई प्रत्येक नामले पूजा गर्ने –

भो गणपत्यादि वनस्पत्यन्त देवता इहागच्छत इहतिष्ठत यावत्पूजां करोमि तावत् यूयं सुस्थिरा भवत, ॐगणपतयेनमः, ॐदेव्यैनमः (यस्तै किसिमबाट देवता सबैको नाम पछि नमः भनी पूजा गर्ने) ॐ शिवाय नमः, ॐ विष्णावे नमः, ॐ विनायकाय नमः, ॐ दुर्गायै नमः, ॐ वायवे नमः, ॐ आकाशानमः, ॐ अश्विनिकुमाराभ्यां नमः, ॐ सूर्याय नमः, ॐ सोमाय नमः, ॐ भौमाय नमः, ॐ बुधाय नमः, ॐ बृहस्पतये नमः, ॐ शुक्राय नमः, ॐ शनैश्चराय नमः, ॐ राहवे नमः, ॐ केतवे नमः, ॐ ईश्वराय नम, ॐ स्कन्दाय नमः, ॐ हरये नमः, ॐ ब्रह्मणे नमः, ॐ इन्द्राय नमः,ॐ यमाय नमः, ॐ कालाय नमः, ॐ चित्रगुप्ताय नमः,ॐ अग्नये नमः, ॐ भूम्यै नमः, ॐ विष्णावे नमः, ॐ इन्द्राण्यै नमः, ॐ प्रजापतये नमः, ॐ सर्पेभ्यो नमः, ॐ अनन्ताय नमः, ॐ ध्रुवाद्यष्टवसुभ्यो नमः, ॐ धात्रादिद्वादशादित्येभ्यो नमः, ॐ वीरभद्राद्येका-दशरुद्रेभ्यो नमः, ॐ गोर्यादिशोडशमातृभ्यो नमः, ॐआवाहादि सप्तमरुद्भ्यो नमः, ॐ विनायकाय नमः, ॐ ब्रह्मणे

नमः, ॐ विष्णवे नमः, ॐ रुद्राय नमः, ॐ अर्काय नमः, ॐ वनस्पतये नमः, ॐ कुलदेवताभ्यो नमः, ॐ इष्टदेवताभ्यो नमः, ॐ स्थानीय देवताभ्यो नमः, ॐ सकल देवताभ्यो नमः इत्यादि ।

गणेश पूजा

कुश पानी लिई सङ्कल्प लिने–

पूर्व सङ्कल्प सिद्धिसस्तु अद्येह गोत्राया देव्याया अहं मम एकादशीव्रतशाङ्ग फलप्राप्ति निमित्तक अमुकदेवता सहितैकादश्याः पूजन निर्विघ्न समाप्ति निमित्तक श्रीगणेश पूजन महं करिस्ये ।

फूल अक्षता लिई गणेशलाई छोई भन्ने–

भो गणपते इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव आसनम्, पाद्यम्, अर्घ्यम् आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, वस्त्रम्, यज्ञोपवीतम्, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, रक्तपुष्पाणि, दूर्वाङ्कुरान्, फलम् मोदकम्, समर्पयामि श्री गणाधिपतये नमः, भो गणपते पूजितोसि क्षमस्व ॥

अब नरिवल अथवा अरू फल लिएर चढाउने मन्त्र—

ॐ रक्षरक्षगणाध्यक्ष परक्षत्रैलोक्यरक्षक।
भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात्।
द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुर जगत्प्रभो॥
वरदस्त्वं वरं देहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद।
अनेन फलदानेन फलदाऽस्तु सदा मम॥
फलं समर्पयामि गुरु गणाधिपतये नमः॥

प्रार्थना —

यं ब्रह्म वेदान्तविदो वदन्ति, परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये।
विश्वोद्भव कारणमीश्वराय, तस्मै नमो विघ्नविनाशकाय॥
वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ।
अविघ्नंकुरुमे देवसर्वकार्येषु सर्वदा।
पुष्पान्जलिं समर्पयामि गणाधिपाय नमः॥

अब दूवो र अक्षता लिई तलको नामै पिच्छे चढाउने—

ॐ गणाधिपतये नमः । ॐउमापुत्राय नमः।
ॐ अघनाशाय नमः। ॐ एकदन्ताय नमः।
ॐ इभवक्त्राय नमः। ॐ मुषकबाहनाय नमः।
ॐ विनायकाय नमः। ॐ ईशपुत्राय नमः।
ॐ सिद्धिप्रदाय नमः। ॐ कुमारगुरवे नमः।

भनी पूजा गरी धूप दीप नैवेद्य भेटी चढाउने।

लक्ष्मी पूजा प्रारम्भ

प्रतिमा स्थापनम् (लक्ष्मीको प्रतिमा स्थापना गर्ने)–

नयाँ सुवर्ण लक्ष्मीको प्रतिमा भए–पहिले अग्निमा सेकाउने पञ्चामृतले पखाल्ने–अनि शुद्ध जलले पखाली प्राणप्रतिष्ठा गर्ने मन्त्र–

ॐ अस्य प्राणप्रतिष्ठा मन्त्रस्य महालक्ष्मी ऋग्यजुस्सामाथर्वाणि छन्दांसि क्रियामय वपुः प्राणाख्या देवता आं बीजं ह्रीं शक्तिः क्रौं कीलकं अस्यां नूतन मूर्तौ प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः ॥ ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं सः सोऽहं श्रीमहालक्ष्म्याः मूर्तिनां प्राणाः ॥ पुनः–ॐ आं ह्रीं क्रौं यं रं लं वं शं षं सं हं सः सोऽहं आसां श्रीमहालक्ष्म्यां मूर्तिनां सर्वेन्द्रियाणि वाङ्मनस्त्वक्चक्षुः श्रोत्र–जिह्वा–घ्राण–पाणि–पाद–पायू पस्थानि इहैवागत्य सुखं चिरन्तिष्ठन्तु स्वाहा ॥ ॐ मनोजूतिर्जुषता माज्यस्य बृहस्पतिर्य्यज्ञ मिमन्तनो त्त्वरिष्टँय्यज्ञ ँ समिमन्दधातु ॥ विश्वेदेवासऽइह मादयन्तामोँ ॥ ३ प्रतिष्ठ ॥

ध्यानम् (ध्यान गर्ने मन्त्र)–

शुभ्र वस्त्र परिधानां भुक्तामणिविभूषिताम् ।
पङ्कजासन संस्थानां स्मेराननं सरोरुहाम् ॥
शारदेन्दुकलाकान्ति स्निग्धनेत्रां चतुर्भुजाम् ।

पद्मयुग्मामभयदां वरव्यग्रकराम्बुजाम् ॥
ध्यानं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ।

आवाहन गर्ने मन्त्र–

ॐ आलयं ते हि कथितं कमलं कमलाये ।
विमले कमले ह्यस्मिन् स्थितिं त्वं कृपया कुरु ॥
आवाहनं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

आसन चढाउने मन्त्र –

ॐ कमले पाहि मे देवि स्वर्णसिंहासनं शुभम् ।
गृहाणेदं मया दत्तमासनं प्रतिगृह्यताम् ॥
आसनं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

जल चढाउने मन्त्र –

गङ्गादि सर्वतीर्थेभ्य आनीतं तोयमुत्तमम् ।
पाद्यंतेऽहं प्रदास्यामि गृहाण परमेश्वरि ॥
पाद्यं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

अर्घजल चढाउने मन्त्र –

ॐ इन्दिरे जगदाधारे जगत्पूज्ये हरिप्रिये ।
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं कल्याणं कुरु मां सदा ॥
अर्घ्यं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

आचमनीय जल चढाउने मन्त्र –

ॐ आचम्य जगदाधारे सिद्धिलक्ष्मि जगत्प्रिये ।
चपले देवि दत्तं ते तोयमेतद् गृहाण मे ॥
आचमनीयं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

पञ्चामृत चढाउने मन्त्र –

ॐ पयोदधि घृतक्षौद्रं सितया च समन्वितम् ।
स्नानं पञ्चामृतेनाद्य कुरु देवि दया निधे ॥
पञ्चामृतं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

शुद्ध जल चढाउने मन्त्र –

ॐ इदं तव महालक्ष्मि कर्पूरागरु मिश्रितम् ।
तीर्थेभ्यः सुसमानीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ॥
शुद्धोदकं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

वस्त्र चढाउने मन्त्र –

ॐ सूक्ष्मतन्तु भवं वस्त्रं निर्मितं विश्वकर्मणा ।
लोकलज्जाहरं देवि गृहाण सुरसत्तमे ॥
वस्त्रं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

विभिन्न सौभाग्य द्रव्य चढाउने मन्त्र –

कज्जलाऽऽदर्श तिलकान् कङ्कणं केश साधिनिम् ।
सिन्दूरं वेणिसूत्रं च सौभाग्यं प्रतिगृह्यताम् ॥
सौभाग्यं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

चन्दन चढाउने मन्त्र –

ॐ मलयाचलसम्भूतं घमसारं मनोहरम् ।
शीतलं बहुलामोदं चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥
चन्दनं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

सिन्दूर चढाउने मन्त्र –

ॐ उद्यदादित्यसङ्काशं स्त्रीणां सीमन्तभूषणम् ।
वीरालङ्करणं दिव्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम् ॥
सिन्दूरं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

अवीर चढाउने मन्त्र –

ॐ नानापरिमलद्रव्यैर्निर्मितं चूर्णमुत्तमम् ।
आरक्तनामकं दिव्यं सुगन्धि प्रतिगृह्यताम् ॥
आरक्तकं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

तिल अक्षता चढाउने मन्त्र –

विष्णुप्रियास्तिला नित्यमन्यदेव प्रियाऽक्षताः ।
समर्पयामि ते देवि एताः शुद्धास्तिलाक्षताः ॥
तिलान् अक्षतांश्च समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

फूल चढाउने मन्त्र –

ॐ नीलोत्पलं महामोदं मत्तालिकुलसङ्कुलम् ।
आनन्दिनन्दनोत्पन्नं पद्ममेतत्प्रगृह्यताम् ॥
पुष्पं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

नाम पूजा गर्न अक्षता तिल जौ फूल मिलाई नमः भने पिच्छे नामको पूजा गर्ने –

ॐ श्रियै नमः । ॐ लक्ष्म्यै नमः ।
ॐ वरदायै नमः । ॐ विश्वमूर्त्यै नमः ।
ॐ विष्णुपत्न्यै नमः । ॐ क्षीरसागरवासिन्यै नमः ।
ॐ हिरण्यरूपायै नमः । ॐ सुवर्णमालिन्यै नमः ।
ॐ पद्मवासिन्यै नमः । ॐ मुक्तालङ्कारायै नमः ।
ॐ तुर्यायै नमः । ॐ चन्द्राननायै नमः ।
ॐ विश्वमूर्त्यै नमः । ॐ मुक्त्यै नमः ।
ॐ मुक्तिदात्र्यै नमः । ॐ ऋद्ध्यै नमः ।
ॐ समृद्ध्यै नमः । ॐ तुष्ट्यै नमः ।
ॐ पुष्ट्यै नमः । ॐ धनेश्वर्यै नमः ।
ॐ श्रद्धायै नमः । ॐ भोगिन्यै नमः ।
ॐ भोगदायै नमः । ॐ धात्र्यै नमः ॥

भनी पूजा गर्ने ॥

ऐरावतको पूजा गर्ने मन्त्र– (थालि भित्र नै पूजा गर्ने) –

भो ऐरावत इहागच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव ॥ आसनं, पाद्यम्, अर्घ्यम्, आचमनीयम् पञ्चामृतम, शुद्धोदक

स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरं, अवीर, चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि ऐरावताय नमः ॥ भनी पूजा गर्ने ॥

फूल अक्षता लिई प्रार्थना –

ऐरावत समारुढो वज्रपाणिः पुरन्दरः ।
शचीपतिश्च ध्यातव्यो नानाभरणभूषितः ॥
भनी चढाइ दिने ॥

इन्द्रको पूजा गर्ने मन्त्र –

भो इन्द्र इहागच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव। आसनं, पाद्यम्, अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं, चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि इन्द्राय नमः ॥

फूल अक्षता लिइ प्रार्थना -

विचित्रैरावतस्थाय भास्वत्कुलिशपाणये ।
पौलोम्यालिङ्गिताङ्गाय सहस्राक्षाय ते नमः ॥
भनी चढाइ दिने ॥

कुवेरको पूजा गर्ने मन्त्र -

भो कुवेर इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव॥ आसनं, पाद्यम्, अर्घ्यम्, आचमनीयं, पञ्चामृतं, शुद्धोदक

स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीरम चूर्णम् अक्षतान्, यवान् तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि कुवेराय नमः ।

फूल अक्षता लिएर प्रार्थना –

धनदाय नमस्तुभ्यं निधिपद्माधिपाय च ।
भवन्तु त्वत्प्रसादान्मे धनधान्यादिसंपदः ॥
भनी चढाइ दिने ॥

चन्द्रमाको पूजा गर्ने मन्त्र –

भो षोडश कलात्मक चन्द्र इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव ॥ आसनं, पाद्यम्, अर्घ्यम्, आचमनीयं, पञ्चामृतं, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि चन्द्रमसे नमः ॥ भनी पूजा गर्ने ॥

फूल अक्षता लिइ प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

नमस्तेस्तु निशानाथ लक्ष्मीभ्रातर्नमोऽस्तु ते ।
व्रतं सम्पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादात् निशापते ॥
भनी चढाइ दिने ॥

चन्द्रमालाई अर्घ्य दिने मन्त्र–

नमोऽस्तु ते निशानाथ लक्ष्मीभ्रातर्नमोऽस्तु ते ।
व्रतं सम्पूर्णतां यातु गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥

धूप अर्पण गर्ने मन्त्र –

ॐ गन्धसारसमुद्भूतं कस्तूर्यामोदसम्भवम् ।
सुरासुरनरानन्दं धूपं देवि गृहाण मे ॥
धूपम् आघ्रापयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

वत्ती अर्पण गर्ने मन्त्र –

ॐ मार्तण्डमण्डलाखण्डचन्द्रविम्बाग्नितेजसम् ।
गृहाण देवि दीपोऽयं निर्मितस्तव भक्तितः ॥
दीपं दर्शयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

नैवेद्य अर्पण गर्ने मन्त्र –

ॐ देवतालय पाताल भूतलाधार धान्यजम् ।
षोडशाकारसंभारं नैवेद्यं ते नमः सदा ॥
नैवेद्यं निवेदयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

आचमनीय जल चढाउने मन्त्र –

ॐ स्नानादिकं विधीयन्ते यतः शुद्धिः प्रजायते ।
एतदाचमनीयं च महालक्ष्मि विधीयताम् ॥
आचमनीयं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

करोद्वर्तनको निमित्त जल चढाउने मन्त्र– (श्रीखण्ड, चन्दन, कस्तूरी मिसाएको जल वा (अत्तर) –

मलयाचल सम्भूतं कस्तूर्या च समन्वितम् ।
करोद्वर्तनकं देवि गृहाण परमेश्वरि ॥
करोद्वर्तनं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

पान मसला चढाउने मन्त्र –

ॐ पातालतलसम्भूतं वदनाम्भोज भूषणम् ।
नानागुणसमाकीर्णं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥
ताम्बूलं पूगिफलं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

दक्षिणा भेटी चढाउने मन्त्र –

ॐ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः ।
अनन्तपुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥
दक्षिणां समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

चमर पंखा हम्कने मन्त्र –

शशाङ्ककरसङ्काश हिमकर्पूरपाण्डुर ।
प्रोत्सारयाशु दुरितं चामरामरवल्लभ ॥
बर्हिवहंकृताकारं मध्यदण्डसुशोभितम् ।
गृह्यतां व्यजनं देवि देहस्वेदापनुत्तये ॥
चामरं वीजयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

नीराजन अर्पण गर्ने मन्त्र –

ॐ आज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ।
नीराजनं च दास्यामि गृहाण कमले रमे ॥
ॐ अन्तस्तेजो बहिस्तेज एकीकृत्यामितप्रभम् ।
आरार्तिक्यं मया दत्तं गृहाण परमेश्वरि ॥
निराजनं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

सोह्रवटा पालामा वत्ति ओरि परि बाल्ने ॥

पुष्पाञ्जलि लिने मन्त्र –

ॐ शारदेन्दुकलाकान्तिस्निग्धनेत्रा चतुर्भुजा ।
पद्मयुग्मा चाभयदा करव्यग्रकराम्बुजा ॥
ऐरावतसमारुढा कमलासनसंस्थिता ।
प्रसीद मम कार्येषु महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥
पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि लक्ष्म्यै नमः ॥

प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

ॐ विष्णोवक्षसि पद्मे च शङ्खे चक्रे तथाम्बरे ।
लक्ष्मि देवि यथासि त्वं मयि नित्यं तथा भव ॥
विचित्रैरावतस्थाय भास्वत्कुलिशपाणये ।
पौलोम्यालिङ्गिताङ्गाय सहस्राक्षाय ने नमः ॥

यसरी पूजा समाप्त गरी ब्राह्मणलाई भोजन गराइ दक्षिणा दिने। नरिवलको जल खाने । बन्धुवर्गहरू सबैले भोजन गर्ने । आफूले पनि खाने । अनि कथा स्रवण गरी नाच गान गरी द्यूत क्रिडा गर्ने ॥ रातभर जाग्राम बस्ने ॥

विहान उठेर स्नान सन्ध्या गरेर साधारण पूजागर्ने ।

अर्घ निवेदनगर्ने मन्त्र–

न मे जन्मनि दौर्भाग्यं न मे जन्म दरिद्रता ।
महालक्ष्मी नमस्तुभ्यं मर्घ्यं मे प्रतिगृह्यताम् ॥
अर्घ्यं निवेदयामि महालक्ष्म्यै नमः ॥

पूर्णपात्र गर्ने– पूर्णपात्रलाई पूजा गरी कुश, जौ तिल, पानी लिई पूर्णपात्रलाई हातमा लिने –

हरिः ॐ तत्सत् पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्य अमुक प्रवरस्य नाम शर्मणो (वर्मणो वा गुप्तो) वा (नाम्नि देवी) अहं मम दीप कलश गणेश पूजन पूर्वक श्री महालक्ष्मी देवता पूजन कर्मणः साङ्गता सिद्ध्यर्थम् अन्नं प्रजापति दैवतम् यज्ञोपवीतं ब्रह्म दैवतं प्रचलित द्रव्यं वनस्पति दैवतं फलं वनस्पति दैवतम् इदं तण्डुल पूर्णपात्रं अमुकगोत्राय अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय पूर्णपात्रत्वेन तुभ्यमहं संप्रददे तत्सन्नमम ॥

दक्षिणा सङ्कल्प–दक्षिणालाई पूजागरी कुश जौ तिल पानी लिई बोहतालाई हातमा लिने सङ्कल्प–

हरिः ॐ तत्सत् पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रस्य अमुक प्रवरस्य नाम शर्मणो (वर्मणो वा गुप्तो) वा (नाम्नि देवी) अहं मम दीप कलश गणेश पूजन पूर्वक श्री महालक्ष्मी देवता पूजन कर्मणः साङ्गता सिद्ध्यर्थम् इमां दक्षिणां रौप्यं चन्द्र दैवतं वा प्रचलित द्रव्यं वनस्पति दैवतं नानानाम गोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो ब्राह्मणीभ्यः कन्या कुमारीभ्यश्च यथा काले दातुं जले अहम् उत्सृजे। भनी जलमा छुवाई भुइँमा राख्ने।

विर्सजन गर्ने मन्त्र –लक्ष्मीलाई विसर्जन नगर्ने खाली दीप कलश गणेशलाईमात्र विसर्जन गर्ने।

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा,
बुध्यात्मनावा नुसृतः स्वभावात्।
करोमि यद्यत् सकलं परस्मै,
नारायणायेति समर्पयेतत्॥

ॐ पङ्कजं देवि सन्त्यज्य मम वेश्मनि संविश।
तथा सपुत्रभृत्योऽहं सुखी स्याँ त्वत्प्रसादतः॥

एतत् कर्म श्रीकृष्णार्पण मस्तु भनी भूमिमा छाडि दिने।

अब कलशको जलले अभिषेक गर्ने मन्त्र–

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्ष६ शान्तिः पृथिवीशान्तिरापः शान्ति रोषधयः शान्तिः। वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्व ६शान्तिः शान्तिरेवशान्तिःसामाशान्तिरेधि॥

जल प्रसाद, ब्राह्मणद्वारा लिने लगाउने मन्त्र–

लक्ष्मीस्ते हृदि भारती च वदने मौलौसदा केशव।
श्चण्डी ते भुजदण्डयोगुणनिधि गेहे कुवेरस्थितिः॥
चित्ते धर्मरतिस्तवास्तु सततं दान प्रसङ्गः करे।
सर्वास्ते विपदः प्रयान्तु विलयं त्वं दीर्घजीवी भव॥

ईति कोजागर लक्ष्मी पूजा विधि॥

खण्ड 'ख'

लक्ष्मी पूजाविधि प्रारम्भः

कार्तिक कृष्ण अमावस्याका दिनमा सायङ्कालमा (साँझमा) लक्ष्मीको पूजा गर्नु पर्दछ। लक्ष्मी पूजामा ध्वजा तोरण अनेक फूलमाला आदिले सिगारिएको मण्डप बनाई विधिपूर्वक लक्ष्मीको पूजा गर्नू। उहाँलाई शय्या बनाउनु, शुकला गराउनु नैवेद्यमा जे जे सकिन्छ चढाउनु। विशेष जाईफल, ल्वाङ, अलैंची, दालचिनी, कपूर, चिनी हालेर गाईको दूधमा पकाएर लड्डु बनाई चढाउनु यो लक्ष्मीलाई मन परेको नैवेद्य हो। घरभित्र बाहिर, प्राङ्गणमा, गाईको गोठमा, मूल ढोका, आदि ठाउँमा सफा गरी दीप मालिका आदि गर्ने।

अब वरण सङ्कल्प–बोहोतामा चन्दन, अवीर, अक्षता फूल राखी जौ तिल कुश जल लिई उठाउने—

हरिः ॐ तत्सत् पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु पूर्वोक्तकर्मणि तत्कर्म कर्तृकं ब्राह्मणम् एभिश्चन्दन गन्ध पुष्पाक्षतादिभिः अहं वृणे ॐ वृतोस्मि प्रतिवचनम् यथाविहितं कर्म कुरु ॐ करवाणि प्रतिवचनम् ॥

अब उक्त बोहोताबाट फूल अक्षता लिई गणेशलाई चढाउँदा भन्ने मन्त्र–

ॐ श्री मन्गणाधि पतये नमः ॥ ब्राह्मणलाई पनि टीका लगाइदिने ।

अब अर्घ स्थापना गर्ने –

त्यसमा पञ्चामृत, कुशको टुक्रा, जौतिल, दूवो, केरा, सर्स्यूं हाली फूल अक्षताले पूजागर्दा भन्ने–

ॐ गङ्गे च यमुने चैव्र गोदावरि सरस्वति ।
नर्मदे सिन्धो काबेरि जलेस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥

धर्मपद– ॐ दशकलात्मने वह्निमण्डलाय नमः ॥

अर्थपद– ॐ द्वादश कलात्मने सूर्यमण्डलाय नमः ॥

कामप्रद– ॐ षोड्श कलात्मने चन्द्रमण्डलाय नमः ॥

अब धेनु मुद्रा, मत्स्य मुद्रा, शङ्ख मुद्रा, अङ्कुश मुद्रा, अर्घमा देखाउने ॥

अब शङ्खको अर्घ पनि पूजा गर्ने–

ॐ शङ्खादौ चन्द्रदैवत्यं कुक्षौ वरुणदेवता ।
पृष्ठे प्रजापतिश्चैव तस्मात् शङ्खं प्रपूजयेत् ।

अब फूल अक्षता लिई दियोलाई छुने –

भो दीप नारायण इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो

वरदो भव मम पूजां गृहाण। भनेर आव्हान गर्ने अनि– पाद्यम् समर्पयामि दीपनारायणाय नमः त्यस्तै अर्घ्यम् आचमनीयम्,पञ्चामृतं, शुद्धोदकस्नानम् , बस्त्रं, चन्दनम् , सिन्दूरम् , अवीर चूर्णम् , तिलान्, यवान्, अक्षतान् , पुष्पं , समर्पयामि दीपनारायणायनमः ॥ भन्रे र चढाउने ॥

दीप प्रार्थना –

भोदीप त्वं परब्रह्म ह्यन्धकारविनाशक।
अत स्त्वं पूजयिष्यामि दीपज्योति र्नमोस्तुते ॥
ॐ शुभं भवतु कल्याणमारोग्यं धन सम्पद।
मम शत्रु विनाशाय दीपज्योति र्नमोस्तुते ॥

अब कलश पूजा –पहिले फूल अक्षता लिई कलशनेर भूईंमा छुने–

ॐ भूरसि भूमिरस्य दितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्रीं पृथिवीं यच्छ पृथिवीन्दृ ६ ह पृथिवीम्माहि ६ सीः ॥

अब धानमा छुने–

ॐ धान्य मसि धिनुहि देवान्प्राणायत्त्वो दानायत्त्वाब्यानायत्त्वा दीर्घामनुप्रसिति मायुषेधान्देवोवः सविता हिरण्यपाणिः प्रतिगृम्णात्वच्छिद्रेण पाणिना चक्षुषेत्त्वा महीनां पयोसि ॥

अब कलशमै छुने –

ॐ आजिघ्र कलशम्मह्यात्वा विशिन्त्विन्दवः ।
पुनरूर्जानिवर्तस्वसानः सहस्रन्धुक्ष्वोरुधारा
पयस्वतीः पुनर्मां विशताद् द्रयिः ।

अब जलले भर्ने –

ॐ वरुणस्योत्तम्भनमसि वरुणस्य
स्कम्भसर्ज्जनीऽस्त्थो वरुणस्यऽऋत
सदन्यसि व्वरुणस्य ऽऋत सदन मसि
व्वरुणस्यऽऋत सदनमासीद ॥

अब सर्वौषधी कलशमा राख्ने –

ॐ याऽओषधीः पूर्व्वाजाता देवेभ्य स्त्रियुगम्पुरा ।
मनैनु वब्भ्रुणा मह ६ शतन्धामानि सप्त च ॥

अब पञ्चरत्न राख्ने –

ॐ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्यजातः पतिरेकऽआसीत्। सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

अब सिङ्गो सुपारी अथवा फल राख्ने –

ॐ याः फलिनीर्याऽ अफलाऽ अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः ।
बृहस्पति प्रसूतास्तानो मुञ्चत्व ६ हसः ॥

अब जौ राख्ने –

ॐ ओषधयः समवदन्त सोमेन सहराज्ञा
यस्मै कृणोति ब्रह्मणस्त्व ꣳ राजन्पारयामसि।

अब चन्दनले कलश सिंगार्ने –

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्य पुष्टां करीषिणीम्।
ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम्।

अब दूबो राख्ने –

ॐ काण्डात् काण्डात् प्ररोहन्ति परुषः परुषस्परि।
एवानो दूर्बे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥

अब सात ठाउँको माटो हाल्ने मन्त्र–

ॐ स्योना पृथिवी नोभवानृक्षरा निवेशनी यच्छानः शर्म्म सम्प्रथाः ॥

अब पञ्च पल्लव राख्ने –

ॐ अश्वत्थे वो निषदनंपर्णे वो वसतिष्कृता गोभाजऽ इत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम् ॥

अब बस्त्र चढाउने मन्त्र –

ॐ बृहस्पतेऽअति यदर्योऽअर्हाद्द्युमद्विभाति क्क्रतुमज्जनेषु । यदीदयच्छवसऽऋतप्रजाततदस्मासु द्रविणन्धेहि चित्रम्। उपयामगृहीतोसि बृहस्पतये त्वैषते योनिर्बृहस्पतये त्वा॥

अब आँप चाँप पिपलको पात हाल्ने–

ॐ अम्बेऽ अम्बिकेम्बालिके न मानयति कश्चन।
ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्कांपिलवासिनीम् ॥

अब फूल अक्षता लिएर कलशमा वरुणलाई आवाहन गर्नें छुने र भन्ने –

ॐ तत्त्वायामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः अहेड मानो बरुणेहवोद् ध्युरुश ६ समानऽआयुः प्रमोषीः ॥ भो वरुण इह आगच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव।

अब क्रमैसँग– पाद्यम् समर्पयामि वरुणाय नमः, अर्घ्यं समर्पयामि, आचमनीयम् समर्पयामि, पञ्चामृतं, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि वरुणाय नमः भो वरुण पूजितोसि क्षमस्व ॥

कलशको मुखदेखि पिंधसम्म छुने –

ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः।
मूले त्वस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥
कुक्षौतु सागराः सप्त सप्तद्वीपा वसुन्धरा।
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो प्यथर्वणः ॥
अङ्गैश्चसहिता सर्वे कलशं तु समाश्रिताः॥

फूल अक्षता लिएर तीर्थहरूको आवाहन गर्ने –

ॐ सर्वे समुद्राः सरित स्तीर्थानि जलदानदाः ।
आयान्तु यजमानस्य दुरित क्षयकारकाः ॥
आवाहनं समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः ॥

पाद्यम् समर्पयामि सकलतीर्थेभ्यो नमः, अर्घ्यम् समर्पयामि, आचमनीयमं समर्पयामि, पञ्चामृतम् समर्पयामि, शुद्धोदकं समर्पयामि, चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, यवान्, तिलान्, पुष्पम् समर्पयामि सकलतीर्थेभ्यो नमः । भनी चढाउने ।

फूल अक्षता लिएर कलशको प्रार्थना –

ॐ नमो नमस्ते स्फटिक प्रभाय । सुश्वेतहाराय सुमङ्गलाय ॥ सुपाशहस्ताय भषा सनाय । जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥ ॐ देवदानव संवादे मथ्यमाने महोदधौ । उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥ त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वेत्वयि स्थिताः ॥ त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥ शिवः स्वयं त्वमेवाऽसि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः । आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपितृकाः ॥ त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः । त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव ॥ सान्निध्यं कुरु देवेश प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

गणेशलाई पूजा गर्न फूल अक्षता लिई छुने –

भो गणपते इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव मम पूजां गृहाण भनेर आवाहन गर्ने अनि –आसनम्, पाद्यम्, अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतं, शुद्धोदक स्नानम्, बस्त्रम्, यज्ञोपवितम्, चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, तिलान्,यवान्, अक्षतान्, पुष्पम्, रक्त चन्दनं, दूर्वाङ्कुरम्, समर्पयामि गणाधि पतये नमः ॥ भनेर चढाउने ॥

अब नरिवल अथवा अरु फल लिएर चढाउँदा भन्ने –

ॐ रक्ष रक्ष गणाध्यक्ष रक्ष त्रैलोक्य रक्षक ।
भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णबात् ॥
द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुराग्रजप्रभो ।
वरदस्त्वं वरं देहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद ॥
अनेन फलदानेन फलदोस्तु सदामम ॥
फलं समर्पयामि गुरुगणाधिपतये नमः ॥

अब फूल अक्षता लिई प्रार्थना गर्ने –

यंब्रह्म वेदान्त विदो वदन्ति परं प्रधानं पुरुषं तथान्यम् ।
विश्वोद्भवं कारणमीश्वराय, तस्मै नमो विघ्न विनाशकाय ॥
श्रीमन्गणपतये नमः ॥

अब दूवो र अक्षता लिई तलको नामै पिच्छे चढाउने –

ॐ एकदन्ताय नमः, ॐ मूषकबाहनाय नमः,

ॐ लड्डुकप्रियाय नमः, ॐ पार्वतीसुतनन्दनाय नमः,

ॐ विघ्नवल्लि कुठाराय नमः , ॐ ऋध्यै नमः,

ॐ सिध्यै नमः, ॐ गुरुगणाधिपतये नमः,

ॐ कुमार गुरवे नमः ॥

अब फेरि फूल अक्षता लिई कलशको मुखमा छुने –

ॐ गणपत्यादिवनस्पत्यन्त देवता इहागच्छन्तु इहतिष्ठन्तु मम पूजां गृह्णन्तु यावत् पूजां करोमि तावत् यूयं सुस्थिरा भवन्तु सुप्रसन्ना वरदा भवन्तु ॥ पाद्यम्, समर्पयामि गणपत्यादि वनस्पत्यन्त देवेभ्यो नमः, अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, इद लेपनम्, चन्दनम्, सिन्दूरम्, अबीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि, समर्पयामि, गणपत्यादि वनस्पत्यन्त देवेभ्यो नमः ॥

अब फूल अक्षता लिई कलशमा तलका देवताहरूको नाममा पृथक पृथक चढाई रहने –

ॐ गणपतये नमः, ॐ देव्यै नमः,

ॐ विनायकाय नमः, ॐ दुर्गायै नमः,

ॐ वायवे नमः, ॐ आकाशाय नमः,

ॐ अश्विनिकुमाराभ्यां नमः, ॐ सूर्याय नमः,
ॐ सोमाय नमः, ॐ भौमाय नमः,
ॐ बुधाय नमः, ॐ बृहस्पतये नमः,
ॐ शुक्राय नमः, ॐ शनैश्चराय नमः,
ॐ राहवे नमः, ॐ केतुभ्यो नमः,
ॐ ईश्वराय नमः, ॐ उमायै नमः,
ॐ स्कन्दाय नमः, ॐ हरये नमः,
ॐ इन्द्राय नमः, ॐ यमाय नमः,
ॐ कालाय नमः, ॐ चित्रगुप्ताय नमः,
ॐ अग्नये नमः, ॐ भूम्यै नमः,
ॐ इन्द्राण्यै नमः, ॐ प्रजापतये नमः,
ॐ सर्पेभ्यो नमः, ॐ निर्ऋतये नमः,
ॐ वरुणाय नमः, ॐ ईशानाय नमः,
ॐ अनन्ताय नमः, ॐ ध्रुवाद्यष्ट वसुभ्यो नमः,
ॐ धात्रादिद्वादशादित्येभ्यो नमः,
ॐ वीरभद्राद्येकादश रुद्रेभ्यो नमः,
ॐ गौर्यादि षोडष मातृभ्यो नमः,
ॐ आवाहादि सप्त मरुद्भ्यो नमः,
ॐ विनायकाय नमः, ॐ ब्रह्मणे नमः,
ॐ विष्णवे नमः, ॐ रुद्राय नमः,

ॐ अर्काय नमः, ॐ वनस्पतये नमः,
ॐ कुलदेवताभ्यो नमः, ॐ ईष्टदेवताभ्यो नमः,
स्थानीय देवताभ्यो नमः ।
ग्रामदेवताभ्यो नमः ।

अव धूप बत्ती नैवेद्य भेटी चढाउने –

लक्ष्मीको प्रतिमा स्थापना गर्न धान वा चामल टपरी वा बाटामा राखी त्यसमाथि तामाको थाली राखी अष्टदल लेखी लक्ष्मीको प्रतिमालाई पञ्चामृतले पखालेर आगो वा बत्तीमा देखाएर तताएर थालीमा कमलको फूलको पात भए सोमा राख्ने नभए अहिले त्यसै राख्ने स्नान गर्ने बखतमा तल भैंमा कुनै पात्रमा राखी पाद्य अर्घ्यादि गर्ने र पछि स्नान सकिएपछि पुछेर अष्टदलको माझमा कमलको पात अथवा कुशको आसन राखी लक्ष्मीको प्रतिमालाई विराजमान गराउन पर्दछ।

आसन राख्ने –

भो लक्ष्मि समागच्छ इदम् आसनं गृहाण सुस्थिरा भव ॥
ॐ आलयं ते हि कथितं कमलं कमलालये ।
बिमले कमले ह्यस्मिन् स्थितिं त्वं कृपया कुरु ॥
ॐ कमले पाहि मां देवि स्वर्णासिहासनं शुभम् ।
गृहाणेदं मया दत्तम् आसनं प्रतिगृह्यताम् ॥
आसनं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

अष्टदलको बीचमा आसन राखेर आवाहन गर्ने मन्त्र –

महालक्ष्मि समागच्छ पद्मनाभपदादिह ।
सर्वोपचारपूजेयं त्वदर्थं देवि संभूता ॥
आवाहनम् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः

ध्यान गर्ने मन्त्र –

शुभ्र बस्त्र परिधानां मुक्तामणिविभूषिताम् ।
पङ्कजासन संस्थानां स्मेरानन सरोरुहाम् ॥
शारदेन्दुकलाकान्ति स्निग्धनेत्रां चतुर्भुजाम् ।
ध्यानं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

जल चढाउने मन्त्र –

कर्पूरचन्दनविमिश्रितमेतदीशः,
गाङ्गेयमुत्तम मिदं सलिलं सुगन्धि ॥
पाद्यं निवेद्य निखिलाऽघहरे पवित्र,
प्रक्षालयामि भवदीयपदारविन्दम् ॥
पाद्यम् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ।

अब अर्घ जल चढाउने मन्त्र –

ॐ इन्दिरे जगदाधारे जगत्पूज्ये हरिप्रिये ।
गृह्यणार्ध्यं मया दत्तं कल्याणं कुरुमां सदा ॥
अर्घ्य जलं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

आचमनीय चढाउने मन्त्र –

ॐ आचम्य जगदाधारें सिद्धिलक्ष्मिजगत्प्रिये ।
चपले देवि ते दत्तं मुखमाचमनीयकम् ॥
आचमनीयम् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

पञ्चामृत चढाउने मन्त्र –

ॐ पयोदधि धृतं क्षौद्रं सितया च समन्वितम् ।
स्नानं पञ्चामृतेनाद्य कुरु देवि दया निधे ॥
पञ्चामृतम् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

सुगन्ध स्नान गराउने मन्त्र –

ॐ इदं तव महालक्ष्मि कर्पूरागरुमिश्रितम् ।
तीर्थेभ्यः सुसमानीतं स्नानार्थं प्रतिगृह्यताम् ।
सुगन्ध स्नानम् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

वस्त्र चढाउने मन्त्र –

ॐ सूक्ष्मतन्तुभवं वस्त्रं कलाकौशेयकल्पितम् ।
लोकलज्जाहरं देवि गृहाण सुरसत्तमे ॥
वस्त्रं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

सौभाग्य द्रव्य चढाउने मन्त्र –

ॐ कज्जलाऽदर्श तिलकान् कङ्कणं केश साधिनीम् ।
सिन्दूरं वेणिसूत्रं च सौभाग्यं प्रतिगृह्यताम् ॥
सौभाग्य द्रव्यं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

चन्दन चढाउने मन्त्र –

ॐ मलयाचलसंभूतं धनसारं मनोहरम् ।
शीतलं बहुलामोदं चन्दनं प्रतिगृह्यताम् ॥
चन्दनं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

सिन्दूर चढाउने मन्त्र –

ॐउद्यदादित्य सङ्कासं स्त्रीणां सीमन्तभूषणम् ।
बीरालङ्करणं दिव्यं सिन्दूरं प्रतिगृह्यताम् ॥
सिन्दूरं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

अबीर चढाउने मन्त्र –

ॐ नाना परिमलद्रव्यै निर्मितं चूर्णमुत्तमम् ।
आरक्तनामकं दिव्यं सुगन्धि प्रतिगृह्यताम् ॥
आलक्तकं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ।

जौ तिल चढाउने मन्त्र –

यवान् शुभ्रान् तिलाँश्चैव हरिदेहसमुद्भवान् ।
सर्वं देव प्रियान् देवि गृहाण परमेश्वरि ॥
यव तिलान् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

अक्षता चढाउने मन्त्र –

अक्षताँश्च सुरश्रेष्ठे कुंकुमेन च रञ्जितान् ।
मया निवेदिता भक्त्या गृहाण जगदीश्वरि ॥
अक्षतान् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

फूल चढाउने मन्त्र –

ॐ चञ्चत्परिमलामोद मत्तालिकुलसंकुलम् ।
आनन्दिनन्दनोत्पन्नं पद्मायै कुसुमं नमः ॥
नानाविधानि पुष्पाणि समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

माला चढाउने मन्त्र –

नाना सुगन्धसंयुक्तां नाना पुष्पविनिर्मिताम् ।
मया निवेदितां मालां गृहाण जगदीश्वरि ॥
मालां समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

परिमल द्रव्यम् (अत्तर) चढाउने मन्त्र –

पुष्पसारमिदं स्वच्छं सुगन्धि सुमनोहरम् ।
प्रीतिदं सर्वलोकानां त्वं गृहाण सुरेश्वरि ॥
परिमल द्रव्यं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

नाम पूजा (अक्षता फूल आदि लिएर नामै पिच्छे पूजा गर्ने) –

ॐ श्रियै नमः ॥ ॐ लक्ष्म्यै नमः ।
ॐ वरदायै नमः ॥ ॐ विष्णुपत्न्यै नमः ॥
ॐ क्षीर सागरवासिन्यै नमः ॥
ॐ हिरण्य रूपायै नमः ॥
ॐ सुवर्णमालिन्यै नमः ॥
ॐ पद्मवासिन्यै नमः ॥ ॐ पद्मप्रियायै नमः ॥
ॐ मुक्तालंकारिण्यै नमः ॥ ॐ सूर्यायै नमः ॥

ॐ चन्द्राननायै नमः ॥ ॐ विश्वमूर्त्यै नमः ॥
ॐ मुक्त्यै नमः ॥ ॐ मुक्तिदायै नमः ॥
ॐ ऋध्यै नमः ॥ ॐ समृद्ध्यै नमः ॥
ॐ तुष्ट्यै नमः ॥ ॐ पुष्ट्यै नमः ॥
ॐ धनेश्वर्यै नमः ॥ ॐ श्रद्धायै नमः ॥
ॐ भोगिन्यै नमः ॥ ॐ भोगदायै नमः ॥
ॐ धात्र्यै नमः ॥

लक्ष्मीको अङ्ग पूजा (फूल अक्षता लिई अङ्ग पिच्छे पूजा गर्ने) –

ॐ चपलायै नमः – पादौ पूजयामि ॥
ॐ अञ्चलायैनमः – जानुनी पूजयामि ॥
ॐ कमलायै नमः – कटिं पूजयामि ॥
ॐ कात्यायन्यै नमः – नाभिं पूजयामि ॥
ॐ जगन्मात्रे नमः – जठरं पूजयामि ॥
ॐ विश्ववल्लभायै नमः –वक्षः पूजयामि ॥
ॐ कमलवासिन्यै नमः – नेत्रे पूजयामि ॥
ॐ श्रियै नमः – शिरः पूजयामि ॥

पूर्वादि क्रमले आठ दिशामा अष्ट सिद्धिको पूजा गर्ने –

पूर्वे – भो अणिमन् इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नोभव वर दोभव ॐ पाद्यम् समर्पयामि अणिम्ने

नमः, ॐ पाद्यम् समर्पयामि अणिम्ने नमः, अर्घ्यम् समर्पयामि अणिम्ने नमः, ॐ आचमनीयम् समर्पयामि अणिम्ने नमः, ॐ पञ्चामृतं समर्पयामि अणिम्ने नमः, शुद्धोदक स्नानम् समर्पयामि अणिम्ने नमः, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान् ,यवान् तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि अणिम्ने नमः ॥ भनी चढाउने ।

आग्नेये – भो महिमन् इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव पाद्यम् अर्घ्यं....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ महिम्ने नमः ।

दक्षिणे – भो गरिमन् इहागच्छ इह तिष्ठ ...... पाद्यम् अर्घ्यम् .....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ गरिम्णे नमः ॥

नैर्ऋत्ये – भो लघिमन् इहागच्छ इह तिष्ठ .....पाद्यम् अर्घ्यम् ......पुष्पाणि समर्पयामि ॐ लघिम्ने नमः ॥

पश्चिमे – भो प्राप्ते इहागच्छ इह तिष्ठ .....पाद्यम् अर्घ्यम् ....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ प्राप्त्यै नमः ॥

वायव्ये – भो प्राकाम्य इहागच्छ इह तिष्ठ ....पाद्यम् अर्घ्यम् ...पुष्पाणि समर्पयामि ॐ प्राकाम्याय नमः ॥

उत्तरे – भो ईशिते इहागच्छ इह तिष्ठ ..... पाद्यम् अर्घ्यम् ....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ ईशितायै नमः ॥

ईशाने – भो वशिते इहागच्छ इह तिष्ठ ......पाद्यम् अर्घ्यम् ....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ वशितायै नमः ॥

पूर्वादि क्रमले अष्टलक्ष्मीको पूजा गर्ने –

पूर्वे– भो आद्यलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरा भव सुप्रसन्ना भव ॥ पाद्यम् समर्पयामि आद्यलक्ष्म्यै नमः ॥ अर्घ्यम् समर्पयामि आद्यलक्ष्म्यै नमः ॥ आचमनीयम् समर्पयामि आद्यलक्ष्म्यै नमः ॥ पञ्चामृतम् समर्पयामि आद्यलक्ष्म्यै नमः ॥ शुद्धोदक स्नानम् समर्पयामि आद्यलक्ष्म्यै नमः ॥ इदं लेपनं, चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान् पुष्पाणि समर्पयामि ॐ आद्यलक्ष्म्यै नमः॥

आग्नेये–भो विद्यालक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ .....पाद्यम् अर्घ्यम् .....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ विद्यालक्ष्म्यै नमः ॥

दक्षिणे– भो सौभाग्यलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ ......पाद्यम् अर्घ्यम् ......पुष्पाणि समर्पयामि ॐ सौभाग्यलक्ष्म्यै नमः ॥

नैर्ऋत्यै– भो अमृतलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ ....पाद्यम् अर्घ्यम् .....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ अमृतलक्ष्म्यै नमः ॥

पश्चिमे– भो कामलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ .... पाद्यम् अर्घ्यम् ....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ कामलक्ष्म्यै नमः ॥

वायव्ये– भो सत्यलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ......पाद्यम् अर्घ्यम्....... पुष्पाणि सपर्मयामि ॐ सत्यलक्ष्म्यै नमः ॥

उत्तरे–भो भोगलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ ....पाद्यम् अर्घ्यम् ....पुष्पाणि समर्पयामि ॐ भोगलक्ष्म्यै नमः ॥

ईशाने–भो योगलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ....पाद्यम् अर्घ्यम् ...पुष्पाणि समर्पयामि ॐ योगलक्ष्म्यै नमः ॥

पूर्वादि क्रमले षोडश लक्ष्मीको पूजा गर्ने –

पूर्वे– भो सर्वलक्ष्मि इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरा भव सुप्रसन्ना भव पाद्यम् समर्पयामि सर्व लक्ष्म्यै नमः , अर्घ्यम् समर्पयामि सर्व लक्ष्म्यै नमः,पञ्चामृतम् समर्पयामि सर्वलक्ष्म्यै नमः, शुद्धोदक स्नानम् समर्पयामि सर्वलक्ष्म्यै नमः, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि ॐ सर्वलक्ष्म्यै नमः ॥ भनी चढाउने ॥ यस्तै किसिमबाट

आग्नेये – भो विश्वलक्ष्मि ..ॐ विश्वलक्ष्म्यै नमः ।

दक्षिणे– भो भुवनलक्ष्मि....ॐ भुवनलक्ष्म्यै नमः

नैर्ऋत्ये – भो राजलक्ष्मि...ॐ राजलक्ष्म्यै नमः

पश्चिमे- भो मण्डल लक्ष्मि..ॐ मण्डललक्ष्म्यै नमः
वायव्ये- भो गृहलक्ष्मि.....ॐ गृहलक्ष्म्यै नमः
उत्तरे- भो धनलक्ष्मि......ॐ धनलक्ष्म्यै नमः
ईशाने- भो धान्यलक्ष्मि.....ॐ धान्यलक्ष्म्यै नमः
पुनः पूर्वे-भो सन्तानलक्ष्मि...ॐ सन्तानलक्ष्म्यै नमः
आग्नेये- भो जयलक्ष्मि......ॐ जयलक्ष्म्यै नमः
दक्षिणे- भो खड्गलक्ष्मि....ॐ खड्गलक्ष्म्यै नमः
नैर्ऋत्यै -भो बृद्धिलक्ष्मि.....ॐ बृद्धिलक्ष्म्यै नमः
पश्चिमे - भो धृतिलक्ष्मि.....ॐ धृतिलक्ष्म्यै नमः
वायव्ये -भो ज्ञानलक्ष्मि.....ॐ ज्ञानलक्ष्म्यै नमः
उत्तरे- भो मोक्षलक्ष्मि....ॐ मोक्षलक्ष्म्यै नमः
ईशाने- भो महालक्ष्मि.....ॐ महाँलक्ष्म्यै नमः
सबैलाई इहागच्छ इह तिष्ठ ....पाद्यम्, अर्घ्यम्...........
पुष्पम् समर्पयामि ॥ भनी षोडशोपचारले पूजा गर्ने ॥
ऐरावतको पूजा गर्ने मन्त्र-(त्यही थालिभित्र)

भो ऐरावत इह आगच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वम् सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव ॥ आसनं समर्पयामि ऐरावताय नमः, पाद्यम् समर्पयामि ऐरावताय नमः, अर्घ्य जलम् समर्पयामि ऐरावताय नमः, आचमनीयम् समर्पयामि ऐरावताय नमः, पञ्चामृतम् समर्पयामि ऐरावताय नमः, शुद्धोदक

स्नानम् समर्पयामि ऐरावताय नमः, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि ऐरावताय नमः ॥

ऐरावतलाई ध्यान गर्ने मन्त्र –

ऐरावत समारुढो वज्रपाणिः पुरन्दरः ।
शचीपतिश्च ध्यातब्यो नानाभरण भूषितः ॥
ध्यानम् समर्पयामि ऐरावत्नाय नमः ॥

इन्द्रको पूजा गर्ने –

भो इन्द्र इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वम् सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव ॥ आसनम् समर्पयामि इन्द्राय नमः ॥ अब –पाद्यम् समर्पयामि इन्द्राय नमः, अर्घ्यजलम् समर्पयामि इन्द्राय नमः, आचमनीयम् समर्पयामि इन्द्राय नमः, पञ्चामृतम् समर्पयामि इन्द्राय नमः, शुद्धोदक स्नानम् समर्पयामि इन्द्राय नमः, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अबीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि इन्द्राय नमः ॥

प्रार्थना– (फूल अक्षता लिएर)

विचित्रैरावतस्थाय भास्वत्कुलिशपाणये ।
पौलोम्यालिङ्गिताङ्गायसहस्राक्षायते नमः ॥
प्रार्थनां समर्पयामि इन्द्राय नमः ॥ भनी चढाई दिने ।

कुवेरको पूजा गर्ने –

भो कुवेर इह आगच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव आसनम् समर्पयामि कुवेराय नमः, पाद्यम् समर्पयामि कुवेराय नमः, अर्घ्यजलम् समर्पयामि कुवेराय नमः, आचमनीयम् समर्पयामि कुवेराय नमः, पञ्चामृतम् समर्पयामि कुवेराय नमः, शुद्धोदक स्नानम् समर्पयामि कुवेराय नमः, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि कुवेराय नमः ॥

प्रार्थना–(फूल अक्षता लिने)

धनदाय नमस्तुभ्यं निधिपद्माधिपाय च ।
भवन्तु त्वत्प्रसादान्मे धनधान्यादि संपदः ॥
प्रार्थनां समर्पयामि कुवेराय नमः ॥ भनी चढाई दिने ।

चन्द्रमाको पूजा गर्ने –

भो षोडश कलात्मक चन्द्र इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव ॥ आसनम् समर्पयामि चन्द्रमसे नमः, पाद्यम् समर्पयामि चन्द्रमसे नमः, अर्घ्यजलं समर्पयामि चन्द्रमसे नमः, आचमनीयम् समर्पयामि चन्द्रमसे नमः,

पञ्चामृतं समर्पयामि चन्द्रमसे नमः, शुद्धोदक स्नानम् समर्पयामि चन्द्रमसे नमः, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, करवीरपुष्पम्, विविध पुष्पाणि समर्पयामि चन्द्रमसे नमः ॥

प्रार्थना–(फूल अक्षता लिने)

नमस्तेतु निशानाथ लक्ष्मीभ्रातर्नमोस्तुते ।
व्रतं सम्पूर्णतां यातु त्वत्प्रसादात् निशापते ॥

प्रार्थनां समर्पयामि षोडश कलात्मने चन्द्राय नमः ॥

धूप बत्ति गर्ने–पहिले धूप डोलाउने मन्त्र–

ॐ गन्धसारसमुद्भूतं कस्तूर्या ऽऽ मोदसंभवम् ।
सुरासुरनराऽनन्दं धूपं देवि गृहाण मे ॥

धूपम् आघ्रापयामि महालक्ष्म्यादि सर्वेभ्यः पूजित देवेभ्यो नमः ॥

बत्ति वालि डोलाउने मन्त्र –

मार्तण्ड मण्डलाखण्ड चन्द्रविम्वाग्नितेजसम् ।
गृहाण देवि दीपंमे निर्मितंतव भक्तितः ॥

दीपं दर्शयामि ॐ महालक्ष्म्यादि सर्वेभ्यः पूजित देवेभ्यो नमः ॥

नैवेद्य चढाउने मन्त्र–(क्रमैले, पायस, लड्डु, रोटीहरू मिठाईहरू चढाउने)

इदं ब्रह्ममयं दिव्यं नैवेद्यं विविधम् शुभम्
मयां निवेदितं भक्त्या ईप्सितं देवि देहि मे ॥
ॐ देवतालयपाताल भूतलाधारधान्यजम् ।
षोडशाकारसंभारं नैवेद्यं ते नमः सदा ॥
इमानि पक्वान्न, मिष्ठान्नादि नैवेद्यानि समर्पयामि
ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

आचमनीयं जल चढाउने मन्त्र –

ॐ स्नानादिकं विधायापि यतः शुद्धिः प्रजायते ।
एतदाचमनीयं च महालक्ष्मी विधीयताम् ॥
आचमनीयम् समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

नरिवलको जल, फलफूलहरू चढाउने मन्त्र –

यद्दत्तं परयाभक्त्या फलमूलादिकं मया ।
तेनमे सफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥
नारिकेल जलं फलं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

करोद्वर्तन निमित्त जल चढाउने मन्त्र– (श्रीखण्ड, चन्दन, कस्तूरी मिलाएको जल)

मलयाचल संभूतं कस्तूर्यां च समन्वितम् ।
करोद्वर्तनकं देवि गृहाण परमेश्वरि ॥
करोद्वर्तनं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

पान मसला चढाउने मन्त्र –

पाताल तलसंभूतं वदनाम्भोजभूषणम् ।
मुखशोधन रूपेण ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥
ताम्बूलं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

भेटी चढाउने मन्त्र –

हिरण्य गर्भगर्भस्थं हेमवीजं विभावसोः ।
अनन्तपुण्यफलदमतः शान्तिं प्रयच्छमे ॥
दक्षिणा द्रव्यं समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

चमर डोलाउने मन्त्र–

शशाङ्क करसंकाशहिमकर्पूरपाण्डुर ।
प्रोत्सारयाशु दुरितं चामरामरवल्लभ ॥
चामरं बीजयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

पङ्खा हम्कने मन्त्र –

वर्हिवहं कृताकारं मध्यदण्ड सुशोभितम् ।
गृह्यतां व्यजनं देवि देह स्वेदापनुत्तये ॥
व्यजनं बीजयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

ऐना देखाउने मन्त्र–

दर्शनेन त्वमादर्श नूनं मङ्गलदायक ।
सौर्यसौभाग्य सत्कीर्ति निर्मल ज्ञानदो भव ॥
आदर्शं दर्शयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

आफूसँग भएको गहना सुन असर्फी चाँदी इत्यादि जे जे भए पनि त्यहीं राखेर पूजा गर्ने ।

जलले प्रदक्षिणा गर्ने –

काय वाङ्मानसं पापं यत्कृतं जन्मजन्मनि ।
तन्मे नाशय देवि त्वं प्रदक्षिण पदे पदे ॥
प्रदक्षिणां समर्पयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ॥

अब जप गर्ने जप गरिसकेपछि जल चढाउने मन्त्र :-

गुह्यातिगुह्य गोप्त्रित्वं गृहाणाऽस्मत्कृतं जपम् ।
सिद्धि र्भवन्तु मे देवि त्वत्प्रसादात् सुरेश्वरि ॥
जपं निवेदयामि महालक्ष्म्यै नमः । भनि जल चढाउने ॥

बत्ति कपूर बाली निराजन गर्ने – १६ बटा पाला अथवा खोरीमा पनि बत्ति तेल हाली पूजा गरिएको लक्ष्मीको वरिपरि राखी निराजन गर्ने बखतमा बाल्ने । अनि निराजन डोलाउने ।

ॐ आज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया ।
नीराजनं मया दत्तं गृहाण कमले रमे ॥
अन्धकारे स्थिता ये च ये च लोकविवर्जिताः ।
तेषां प्रकाशनार्थाय दीपमालां ददाम्यहम् ॥
नश्यन्तु विपदः सन्तु सम्पदश्च पदे पदे ।
शुभद सुखद चास्तु सुखरात्रि प्रसादतः ॥
नीराजनं दर्शयामि ॐ महालक्ष्म्यै नमः ।

पुष्पाञ्जलि लिएर प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

क्षीरोदार्णवसंभूते कमले कमलालये।
प्रयच्छ सर्वकामान् मे विष्णुवक्षस्थलाश्रये॥
ऐरावतसमारुढा कमलासनसंस्थिता।
प्रसीद मम कार्येषु महालक्ष्मि नमोस्तुते॥
विश्वरूपस्य भार्याऽसि पद्मे पद्मालये शुभे।
महालक्ष्मी र्नमस्तुभ्यं सुखरात्रं कुरुष्व मे।
वर्षाकाले महाघोरे यन्मया दुष्कृतं कृतम्।
सुखरात्र प्रमावेण तन्मेऽलक्ष्मी र्व्यपोहतु॥
पुत्रा न्देहि धनं देहि देहि सौभाग्य मुत्तमम्।
कुरु श्रियं महालक्ष्मी ह्यलक्ष्मीं त्वाशु नाशय॥
नमस्ते सर्व देवानां वरदासि हरि प्रिये।
या गति स्त्वत्प्रपन्नानां सा मे भूयात्वदर्चनात्॥
सरसिजलिलये सरोजहस्ते,
धवलतरांऽशुकगन्धमाल्यशोभे।
भगवति हरिवल्लभे मनोज्ञे,
त्रिभूवन भूतिकरि प्रसीद मह्यम्॥
पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि ॐ लक्ष्म्यै नमः॥

नमस्कार गर्ने मन्त्र –

ॐ विष्णोर्वक्षसि पद्मे च शङ्खे चक्रे तथाऽम्बरे।
लक्ष्मी देवि यथासि त्वं मयि नित्यं तथा भव॥

नमस्ते सर्वदेवानाम् वरदासि हरि प्रिये।
या गतिस्त्वत्प्रपन्नानां सामे भूयात् त्वदर्चनात् ॥
नमः कमलवासिन्यै नारायण्यै नमोनमः।
कृष्णप्रियायै सततं महालक्ष्म्यै नमोनमः ॥
पद्मपत्रेक्षणायै च पद्मस्थायै नमोनमः।
पद्मासनायै पद्मिन्यै वैष्णव्यै च नमोनमः ॥
सर्वसम्पत्स्वरूपिण्यै सर्वाराध्यै नमोनमः।
हरिभक्तिप्रदात्र्यै च हर्षदात्र्यै नमोनमः ॥
कृष्णवक्षस्थितायै च कृष्णेशायै नमोनमः।
चन्द्रशोभास्वरूपायै रत्न पद्मेचशोभने ॥
सम्पत्यधिष्ठातृदेव्यै महादेव्यै नमोनमः।
नमोवृद्धिस्वरूपायै वृद्धिदायै नमोनमः ॥
नमस्कारं समर्पयामि ॐ लक्ष्म्यै नमः ॥

भोलिपल्ट विहान दीप कलश गणेश र महालक्ष्मीको साधारण पूजा धूप दीप नैवेद्य गरी पुष्पाञ्जली गर्ने अनि अर्घ निवेदन गर्दा भन्ने मन्त्र :-

न मे जन्मनि दौर्भाग्यं न मे जन्म दरिद्रता।
महालक्ष्मि नमस्तुभ्यं मर्घ्यं मे प्रतिगृह्यताम् ॥
अर्घ्यं निवेदयामि महालक्ष्म्यै नमः ॥

त्यसै गरि शङ्खको अर्घ्य पनि स्थापना गरेको भए निवेदन गर्ने ॥

पूर्ण पात्र गर्ने– पूर्णपात्रलाई पूजा गरी कुश; जौ, तिल, पानी लिई पूर्ण पात्र हातमा लिने –सङ्कल्प माथि बताए अनुसार–

हरिः ॐ तत्सत्...मम सम्म भनी दीपकलशगणेश पूजन पूर्वक महालक्ष्मी देवता पूजन कर्मणः साङ्गतासिद्ध्यर्थम् अन्नं प्रजापति दैवतम् यज्ञोपवीतम् ब्रह्म दैवतम् प्रचतिल द्रव्यं वनस्पति दैवतम् फलं वनस्पति दैवतम् इदं तण्डुल पूर्णपात्रम् अमुकगोत्राय अमुकशर्मणे ब्राह्मणाय पूर्णपात्रत्वेन तुभ्यमहं संप्रददे तत्सन्नमम ॥

दक्षिणा सङ्कल्प–

दक्षिणालाई पूजा गरी कुश जौ तिल पानी लिई बोहतालाई हातमा लिने र सङ्कल्प माथि बताए अनुसार–

हरिः ॐ तत्सत् .....मम सम्म भनि अलक्ष्मी परिहारद्वारा महालक्ष्मी प्रसादतो धनधान्य सुखसमृद्धिप्राप्तिपूर्वक स्थिरलक्ष्मी कामनया कृतस्य दीप, कलश, गणेश पूजन पूर्वक महालक्ष्मी देवता पूजन कर्मणः सांगता सिध्यर्थम् इमां दक्षिणां रौप्यं चन्द्र दैवतं वा प्रचलित द्रव्यं वनस्पति दैवतं नाना नाम गोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो ब्राह्मणीभ्यः कन्या कुमारीभ्यश्च यथा काले दातुं जले अहम् उत्सृजे ॥ भनी जलमा छुवाई भुइँमा राख्ने ॥

लक्ष्मीलाई विसर्जन नगर्ने खाली दीप कलश गणेशलाई मात्र विसर्जन गर्ने ॥

कायेन वाचा गर्ने–कर्म पात्रको कुश पानी लिने–

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैवा,
बुध्यात्मनावा नुसृतेः स्वभावात् ॥
करोमि यद् यत् सकलं परस्मै ।
नारायणायेति समर्पयेतत् ॥

एतत्कर्म श्री कृष्णार्पण मस्तु भनी भैमा छाडि दिने ।

कलशको जलले सबैलाई अभिषेक गरिदिने मन्त्र–

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्ष ६ शान्तिः पृथिवी शान्ति रापः शान्ति रोषधयः शान्ति र्वनस्पतयः शान्ति र्विश्वेदेवाः शान्ति ब्र्रह्मशान्तिः सर्व ६ शान्तिः शान्तिरेवशान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥

ब्राह्मणले सपरिवारलाई प्रसाद लगाई दिदा भन्ने मन्त्र–

लक्ष्मीस्ते हृदि भारती च वदने मौलौसदा केशव ।
श्चण्डी ते भुजदण्डयोगुणनिधिगेहें कुवेरस्थितिः ॥
चित्ते धर्मरतिस्तवास्तु सततं दान प्रसङ्गः करे ।
सर्वास्ते विपदः प्रयान्तु विलयं त्वं दीर्घजीवी भव ॥

लक्ष्मी पूजा विधिः समाप्तः

लक्ष्मी व्रतकथा प्रारम्भः

स्कन्द उवाच –

येनेदं स्वीकृतं पूर्वं कथमस्मिन्प्रकाशितम् ।
ब्रूहि मे तत्वतो देव यद्यहं तव वल्लभः ।१।

शङ्कर उवाच–

आसीद्राजा सार्वभौमो मङ्गलार्ण इति श्रुतः ।
कुण्डिने नगरे रम्ये तस्य पद्मावती प्रिया ।२।
तमागतः कश्चिदेकः सेवको ब्राह्मणोत्तम ।
अज्ञातनाम्नस्तस्यासौं नाम चक्रे नृपस्तदा ।३।
तवल्लक इति ख्यातो वभूव द्विजसत्तमः ।
कदाचिन्मृगयासङ्गो भूपालो वनमाविशत् ।४।

श्रीस्कन्दजी शङ्कर भगवान्सङ्ग सोध्नु हुन्छ कि पहिले यो व्रत कसले गऱ्यो र कसरी यो संसारमा प्रकाश हुँदै आयो। हे देवदेव ! यदि म हजुरको प्रिय हुँ भने मलाई यो रहस्य बताइ वक्सियोस् ।।१।। शङ्कर भगवान् भन्नु हुन्छ। रम्य कुण्डिन नाम गरेको शहरमा चक्रवर्ती मङ्गलार्ण नाम गरेका राजा र पद्मावती नाम गरेकी रानी थिइन् ।।२।। ती राजाको नजिक एउटा अज्ञात अपरिचित ब्राह्मण सेवा गर्न आए ।।३।।

ती ब्राह्मणको नाम राजाले तवल्लक राखिबक्स्यो । केही समय पछि ती राजा शिकार खेल्न भनी वनमा गइबक्स्यो ॥४॥

तत्र विद्ध्वा वराहादीन् मृगान् हत्वा सहस्रशः ।
क्षुत्तृड्परिगतः शान्तो वृक्षमूलमुपाश्रितः ।५।
उदकान्वेषणे चारान्प्रेषयामास सर्वशः ।
वने जलन्तु नापश्यन् क्वचिद्भ्रान्त्या प्रयत्नतः ।६।
ते गत्वा नृपतिं प्रोचुर्नात्राम्भ इति दुःखिताः ।
तवल्लकोऽपि वभ्राम विपिनं तदतन्द्रितः ।७।
भ्रममाणःसरोऽपश्यत् कस्मिंश्चिद्वनगह्वरे ।
रम्यं मनोहरं दिव्यं कुमुदोत्पलमण्डितम् ।८।

त्यस वनमा राजाले हजारौ बदेंल र अनेक वन्य मृगलाई मारिबक्सियो र भोक प्यासले अत्यन्त दुःखित भएर एक रुखको फेदमा गई राज भयो ॥५॥ जल खोज्नको लागि अङ्गरक्षकहरू पठाइयो । तर अङ्गरक्षकहरूले वनमा जल खोज्न जादा कहिं पनि पाएनन् ॥६॥ ती सबै अङ्गरक्षक दुःखित भएर. राजा भए ठाउँमा आई भन्न लागे– महाराज ? यहाँ जल कहिं पनि भेटिएन । तवल्लक पनि परिश्रमसाथ सम्पूर्ण वनमा घुम्न थाले ॥७॥ तवल्लकले यताउता घुम्दै जाँदा घना वनमा कमलको फूलले शुशोभित रम्य सरोवर देखे ॥८॥

तत्रापश्यद्देवकन्या दिव्यरूपा मनोरमाः ।
चार्वङ्गीश्चारुनयना पीनोन्नतपयोधराः ।९।
हारकङ्कणकेयूरनूपुरालङ्कृताः शुभाः ।
पूजयन्तीर्महालक्ष्मीं व्रतरूपेण सादरात् ।१०।
तवल्लकोऽपि पप्रच्छ किमिदं कथ्यतामिति ।

स्त्रियः ऊचु ।

महालक्ष्मीव्रतमिदं सर्वकामफलप्रदम् ।११।
क्रियतेऽस्माभिरेकाग्रमनोभिस्तत्रभक्तितः ।
तवल्लकोऽपि तच्छ्रुत्वा व्रतं जग्राह भक्तिमान् ।१२।
तदनुज्ञां गृहीत्वास्य जलमादाय सत्वरम् ।१३।

त्यही तलाउमा दिव्यरूप मनलाई जित्ने भएका, जसका शरीर र आँखा सुन्दर र स्तन मोटा र उठेका छन् यस्ता देवकन्याहरूलाई देखे॥९॥ हार, कङ्कण, बाजु, घुघरु आदिले शुशोभित ती देवकन्याहरू आदर पूर्वक महालक्ष्मीको व्रत पूजा गर्दै थिए ॥१०॥ तवल्लक त्यहाँ गएर ती देवकन्याहरूसङ्ग सोधे कि यहाँहरू के गर्दै हुनुहुन्छ मलाई भन्नुहोस् ती स्त्रीहरूले भने कि हामीहरूले मनले चिताएको सबै कामना पूर्ण गरिदिने महालक्ष्मीको व्रत गरेका हौं ॥११॥ यो सुनेर तवल्लकले पनि सो व्रत गरे र उनीहरूसित आज्ञा लिई जल लिएर चाँडै नै राजाको समीप आए ॥१३॥

आजगाम जलं तस्मै दत्वा प्राञ्जलिना सह ।
जलं पीत्वा नृपस्तस्य दृष्ट्वा वै डोरकं करे ।१४।
किमिदं डोरकं विद्वन् किं व्रतं कृतवानसि ।
राज्ञा पृष्टस्तवल्लोऽपि कथयामास तद्व्रतम् ।१५।
तच्छ्रुत्वा राजशार्दूलो व्रतं जग्राह भक्तिमान् ।
तवल्लकेन सहितो राजा स्वपुरमाययौ ।१६।
पद्मावती गृहं गत्वा तया रन्तुं गतस्सह ।
रममाणाय सादेवी तेन राज्ञा प्रियेण वै ।१७।
तं दृष्ट्वा डोरकं हस्ते कुपितात्यन्तकोपना ।
कया तु वञ्चितो राजन् कया बद्धं सूडोरकम् ।१८।

तवल्लकले ल्याएको जल अञ्जुलीद्वारा पान गरेर राजाले सोध्नु भयो कि यो डोरो भनेको के हो ? तिमीले कुन व्रत गरेका हौ ? यस किसिमबाट राजाले सोध्दा तवल्लक ब्राह्मणले उक्त व्रतको बारे सबै सविस्तार बताए ।।१५।। भक्तिमान् राजाले त्यो व्रतको नियम सुनेर आनन्द भई त्यो व्रत लिई तवल्लक सहित राजा आफ्नो राज्यमा फर्किए ।।१६।। राजा आफ्नो रानीका साथ विहार गर्न गए । आफ्नो प्यारो राजाका साथ विहार गर्दै जाँदा ।।१७।। रानीले डोरो राजाको हातमा देखेर बडा क्रोधित भइन् र भनिन् कि कुन स्त्रीले हजुरलाई भुलाएर हजुरको हातमा डोरो बाँधि दिई ।।१८।।

मावादीरन्यथा ह्येतल्लक्ष्मीव्रतमनुत्तमम्।
इत्युक्ता तु प्रियेणासौ हस्ते चिच्छेद डोरकम् ।१९।
ज्वालामालाकुले बह्नौ क्षिप्तवत्यतिकोपना।
हाहाकष्टमिदं पापं कृतं मूढतया त्वया ।२०।
इति निर्भत्स्य तां राजा तत्याज बनगह्वरे।
सा च हानिं ययौ पश्चात्तत्र हानिं ययौ नृपः ।२१।
महालक्ष्म्यपचारेण सारण्यं जलवर्जिते।
मृगमाणा वने तस्मिन्न काञ्चिद्गतिमाप्नुयात्।२२।
विचरन्ती वने तस्मिन् ऋषेः कस्यचिदाश्रमम्।
ददर्श मृगसङ्कीर्णं शान्तं कृष्णमृगान्वितम् ।२३।

राजाले भनिबक्स्यो कि यस्तो नभन। यो त महालक्ष्मीको उत्तम व्रत हो। त्यसैको यो डोरो हो। यस प्रकार भन्दा पनि त्यस डोरोलाई रानीले छिनालि दिईन ॥१९॥ अनि रिसले आगोमा हालि दिइन्। यो देखेर राजाले भनिबक्स्यो कि बडा दुःख लाग्यो किनकि अज्ञानले गर्दा तिमीले ठूलो पाप गर्‍यौ ॥२०॥ यस प्रकार राजाले रानीलाई माया नै नगरी त्यो ठूलो वनमा छाडि त्यागि दिये। रानी र राजा दुबैलाई हानि भयो ॥२१॥ रानीले महालक्ष्मीलाई अनादर गरेको कारण जल नभएको ठूलो वनमा घुम्दै हिड्न थालिन् तर कुनै गति प्राप्त हुन सकेन ॥२२॥ त्यो घना वनमा घुम्दा रानीले मृग र कृष्ण मृगले युक्त भएर रहेको कुनै ऋषिको आश्रम देखिन् ॥२३॥

तत्रापश्यद्वने रम्यं वसिष्ठं मुनिपुङ्गवम् ।
ववन्दे चरणौ तस्य विसंज्ञा दुःखकर्शिता ।२४।
चिरंध्यात्वा मुनिस्तस्या ज्ञानवान् दुःखकारणम् ।
महालक्ष्म्यपचारेण ज्ञातं विज्ञानचक्षुषा ।२५।
तद्व्रतं कारयामास तस्या दुःखोपशान्तये ।
तद्दुःखं तत्क्षणंदेव विनष्टमभवत्तदा ।२६।
पुनश्च मृगयासक्तो भूपालो वनमाविशत् ।
कञ्चिन् मृगं समाविध्य वाणेनैकेन बाहुमान् ।२७।
अन्वगच्छन्मृगपदं तस्यां भुवि समागतः ।
वरं मुनिं ददर्शाग्रे वसिष्ठं बीतकल्मषम् ।२८।

त्यही आनन्दी ठाउँमा मुनिहरूमा श्रेष्ठ वसिष्ठ मुनिलाई देखिन् । दुःखले दुर्वल तथा होस हराएको रानीले मुनिको चरणमा ढोगि दिइन् ॥२४॥ धेरै वेरसम्म मुनिले सोचिकन उनको दुःखको कारण दिव्यचक्षुद्वारा विचार गरि पत्ता लगाए कि महालक्ष्मीको अनादर गर्नाले यस्तो दुःख पाएकी हुन् ॥२५॥ ती रानीको दुःख दूर गर्नाको लागि ऋषिले रानीलाई त्यही व्रत गराए । त्यस व्रतका प्रभावले तुरुन्तै उनको दुःख नाश भयो ॥२६॥ पछि कुनै समयमा राजा पनि शिकार खेल्दै खेल्दै वनमा हिडिरहेका र एउटा वाणले कुनै मृगलाई हाने ॥२७॥ वाण लागेर भागेको मृगको पछि पछि जादा आखिर त्यही ठाउँमा पुगे र पापले रहित मुनिवर वसिष्ठलाई देखे ॥२८॥

कृतातिथ्यक्रिथो दृष्ट्वा चरन्तीं बहिरन्तिकाम् ।
हावभावविभावाद्यैर्हरन्तीं हरिणेक्षणाम् ।२९।
मन्दां निर्गत्य नृपतिः प्रोवाच मधुरं वचः ।
वामोरु कासि कल्याणि किमर्थं चरसे वने ।३०।
किन्नरी मानुषी वा त्वं यक्षिणी चारुहासिनो ।
किमत्र बहुनोक्तेन भजमानं भजस्त्र माम् ।३१।
नृपेण तेन भक्त्योक्ता सस्मिता वाक्यमब्रवीत् ।
पुनर्भजामि चाहं त्वामवेहि महिषीं तव ।३२।
महालक्ष्म्यपचारेण त्वया हीना बसाम्यहम् ।
मुनीन्द्रस्याश्रमे रम्ये तरुगुल्मोपशोभिते ।३३।

राजाले शिष्टाचार पूर्वक त्यहाँ रहदा हाव भावबाट मनलाई हर्ने मृगनयनी बाहिर नजिकै घुम्दै गरेको देखे ॥२९॥

विस्तारै राजा बाहिर निक्ले र मीठो वचनले रानीसङ्ग बोले – हे बामोरु ! हे कल्याणि ! तिमी के कारणले यस वनमा घुमिरहेछ्यौ ? ॥३०॥ तिमी कुनै किन्नरको स्त्री, मानुषी अथवा यक्षिणी हौं ? धेरै भन्नाले के हुने हो, तिमीलाई चाहिने व्यक्ति मलाई भज ॥३१॥ स्नेहपूर्वक राजाले यी वचन भन्नाले रानी हाँसेर राजालाई भनिन् कि फेरि हजुर कै भजन गरु म हजुर कै रानी हुँ ॥३२॥ महालक्ष्मीको अनादर गर्नाले हजुर सङ्ग अलग भएकी हुँ वृक्षले सोभित मुनिवरको उत्तम स्थानमा रहिरहेछु ॥३३॥

ममोपरि कृपाविष्टो महालक्ष्मी व्रतोत्तमम् ।
कारयामास विधिवत्सर्वविघ्नोपशान्तये ।३४।
यथोक्तं वचनं श्रुत्वा स चोत्फुल्लविलोचनः
ऋषेरनुज्ञामाधाय प्रियामादाय सत्वरम् ।३५।
हृष्टपुष्टजनैर्जुष्टं पताकाध्वजशोभितम् ।
प्रविवेश तया सार्द्धं सपौरैरभिवन्दितः ।३६।
महालक्ष्म्या व्रतं सम्यक् तया सह चकारह ।
भुक्त्वा सभोगान् विपुलान् पुत्रः पौत्रैः समावृतः ।३७।
भूपालः सार्वभौमोभूत्तवल्लोऽमात्यतां ययौ ।
महालक्ष्मी प्रसादेन सन्निधिस्सर्वसम्पदाम् ।३८।

ऋषिले म माथि ठूलो कृपा गरेर सबै दुःख नाश गराउनको लागि महालक्ष्मीको उत्तम व्रत मबाट विधिपूर्वक गराउनु भयो ॥३४॥ रानीको वचन सुनेर राजा अत्तीनै प्रसन्न हुनु भयो र ऋषिको आज्ञाले आफ्नो रानीलाई लिएर घर गए ॥३५॥ प्रसन्नचित राजाले जनता लस्कर र ध्वजा पतकाले शोभित नगरमा आफ्नो रानी सहित जनता समक्ष हात जोड्दै प्रवेश गर्नु भयो ॥३६॥ राजाले रानीका साथ भई विधिपूर्वक महालक्ष्मीको व्रत गरे र सम्पूर्ण भोगको भोग गरी छोरा नाती सहित भएर रहे ॥३७॥ राजा चाही चक्रवर्ती बन्नु भयो र तवल्लक उनका मन्त्री भए । महालक्ष्मीको प्रसन्नताले उनलाई सम्पूर्ण सम्पत्ति प्राप्त भयो ॥३४॥

एवं प्रभावा सा देवी नराणामिष्टदायिनी।
सर्वपापहरा चैव सर्वदुःखापहारिणी।३९।
एवं षोडशवर्षं तु कर्तव्यं व्रतमुत्तमम्।
या करिष्यति तां भक्त्या स्वयं सिद्धिरूपा सते।४०।
लोकपालाश्च पुष्णन्ति देवा इव मनोरथान्
नारी वा पुरुषः करिष्यति भुदा भक्त्या व्रतं यत्नतः।४१।
सेवान्तै हरिरुद्रपद्मजसुराः पुष्यन्ति तस्य श्रियम्।
तत्पादौ परिरञ्जयन्ति मनुजा मौलिप्रभामण्डलै॥
स्तस्मिन्नेव कुटुम्बिनी वसति सा लक्ष्मीः
स्वयं विष्णुना।४२।
सद्भक्त्या वाप्यभक्त्या वा कुर्वन्तं व्रतमुत्तमम्।
अन्तकाले स्वयं विष्णुः संसारात् परिरक्षति।४३।
य इदं श्रृणुयान्नित्यं श्रावयेद्वा समाहितः।
न संत्यजति तं लक्ष्मीः अलक्ष्मीर्न च कामयेत्।
सर्वपापविनिर्म्मुक्तः स्वर्गलोके महीयते।४४।

मनुष्यलाई राम्रो फल दिने, सबै पाप र दुःख हटाई दिने देवी यीनै हुन ॥ ३९ ॥ यस प्रकार सोह्र वर्षसम्म जो कुनै स्त्री त्यस उत्तमव्रत गर्दछिन उनलाई आठ सिद्धिले भज्दछन् ॥४०॥ र लोकपाल पनि देवता सरह उनको सबै मनोरथको पोषण गर्दछन् ॥४१॥ जो नारी या पुरुष भक्ति र विधिपूर्वक यस व्रत गर्दछन। उनलाई सम्पत्ति हरि, रुद्र,

ब्रह्मा र देवताहरूले पुष्ट गर्दछन् र सम्पूर्ण मनुष्यहरू पनि त्यस प्रति अनुरक्त भएर सेवा गर्ने हुन्छन् उसको घरमा विष्णु सहित लक्ष्मी बास गर्दछिन् ॥४२॥

जो कोही मनुष्य भक्ति या अभक्तिले व्रत गरे पनि, उसको अन्त्य अवस्थामा विष्णुले संसारबाट रक्षा गर्दछन् ॥४३॥ जसले यो कथा सुन्दछ या सुनाउँदछ उसलाई लक्ष्मीले कहिल्यै छोडदिनन् र अलक्ष्मी उसको कामना गर्दिनन्। सबै पापबाट छुटेर स्वर्ग प्राप्त गर्दछन् ॥४४॥

इति श्री स्कन्द पुराणे महालक्ष्मी वृतकथा समाप्तम ॥

खण्ड 'ग'

गोवर्धन पूजाविधि प्रारम्भः

कार्तिक शुक्ल परेवा गोवर्धन पूजा विधि

गोवर्धन पर्वतको पूजा गर्दा गाई वस्तुहरूलाई प्रशस्त घाँस प्राप्त हुन्छ भन्ने फल श्रुति छ सोअनुसार हुन्छ नै साथै भगवान् श्री कृष्ण पनि प्रसन्न हुनुहुन्छ। यस कारण कार्तिक शुक्ल प्रतिपदाको दिन प्रातः कालमा गृहस्थीहरूले चाडकै रूपमा गाईवस्तुको कल्याणका निमित्त आ–आफ्ना घरमा गोवरको गोवर्धन पर्वत बनाएर पूजा गर्ने प्रचलन छ। सक्नेले गोवर्धन पवर्तमा नै गएर पूजा गर्नु धेरै राम्रो छ। सो नभएमा आ–आफ्नो घरमा गोवर्धन पर्वत बनाएर गोपाल सहित तल लेखिए अनुसारको विधिले पूजा गर्नु पर्दछ। यस दिन विहान स्नान गरेर नित्यकर्म सकी टीका प्रसाद लगाएर स्त्री सहित भई निराजन गरी गोवर्धन पर्वतको पूजा गर्ने। यो पूजा द्वापर युगमा गोकुलमा भगवान् श्री कृष्णको जन्म भए पछि केही वर्ष हुँदा सदाझैँ इन्द्रराजको पूजा आराधना गर्न तयार गर्दा श्री कृष्णले सोधनी गरी सबै जानकारी हासिल गरी वहाँकै प्रेरणा अनुसार गोकुल निवासी सबैं जनता हर्ष र उल्लास साथ इन्द्रको पूजा गर्नुको बदला गोवर्धन पर्वतमा गई पूजा

अर्चना गर्दा इन्द्रराज रिसाई मुशलधार वर्षा गर्दा पनि श्री कृष्णको सहायताले गोवर्धन पर्वतको छाता बनाउदा कसैलाई केही नहुदा श्री कृष्ण साक्षात् नारायण अवतार हुनु भएको थाहा पाई त्यहाँ आई श्री इन्द्रले कृष्णसँग माफि मागेको र सो बेला देखि आजसम्म उक्त पर्वतको पूजा अर्चना तथा घरघरमा गोवर्धन पर्वत बनाई पूजा अर्चना गर्दै आएको हो।

पूजा विधि –

आफू पूर्वतर्फ फर्कि गोवर्धन पहाड बनाई दियो, कलश, गणेश स्थापना गरी आसनमा बसि आचमन गर्ने

चोखो वस्त्र लगाई पूजागर्ने स्थानमा आई आसनमा वसी फूल अक्षता लिएर आसन र पृथ्वीलाई छुने मन्त्र–

ॐ पृथिवी त्वयाधृतालोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
त्वं च धारय मा नित्यं पवित्रं कुरु चासनम् ॥
आधारशक्ति कमलासनाय नमः, पृथिव्यै नमः ॥
भनी पृथ्वी र आसनको पूजा गर्ने छाडिदिने ॥

चन्दन (भष्म) निधारमा लगाउने मन्त्र–

चन्दनस्य महत्पुण्यं पवित्रं पापनाशनम्।
आपदं हरते नित्यं लक्ष्मीस्तिष्ठति सर्वदा ॥

हात धोई आचमन गर्ने मन्त्र–

ॐ अच्युताय नमः स्वाहा। ॐ केशवाय नमः स्वाहा। ॐ माधवाय नमः स्वाहा।

हात धुने मन्त्र— ॐ गोविन्दाय नमः स्वाहा ।

अब दियो बाल्ने मन्त्र—

ॐ स्थिरोभव वीड्वङ्गऽआशुर्भव वाज्न्यर्व्वन् ।

पृथुब्भव सुखदस्त्वमग्नेः पुरिषवाहणः ॥

कर्मपात्र बनाउने

कर्मपात्रमा पवित्र हाल्दा भन्ने मन्त्र —

ॐ पवित्रेस्थोव्वैष्णाव्यौसवितुर्वः प्रसवऽउत्पुना

म्यच्छिन्द्रेण पवित्रेण सूर्यस्यरश्मिभिः ॥

देवीरापोऽअग्रेगुवोऽअग्रेपुवोग्रऽइममद्य यज्ञन्न

यताग्रेयज्ञ पतिᳬ सुधातुँयज्ञपतिन्देवयुवम् ॥

जल हाल्दा भन्ने मन्त्र —

ॐ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तु पीतये ।

संय्योरभिस्रवन्तु नः ॥

तिल हाल्दा भन्ने मन्त्र—

ॐ तिलोसिसोमदैवत्यो गोसवोदेव निर्मितः ।

प्रत्नमद्भिःपृक्तःस्वधया पितॄँल्लोकान् पृणाहि

नःस्वाहा ॥

जौ हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ यवोसियवयास्मद्द्वेषोयवयारातीर्दिवेत्वान्तरि-क्षायत्वा पृथिव्यैत्वा शुन्धन्ताँल्लोकाः पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥

फूल हाल्दा भन्ने मन्त्र –

श्रीश्चतेलक्ष्मीश्च पत्न्या वहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूप मश्विनौ व्यात्तम् ॥ इष्णन्निषाणामुम्मऽइषाण सर्वलोकम्मऽइषाण ॥

चन्दन हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम् ।
ईश्वरीं सर्व भूतानां तामिहोपह्वयेश्रियम् ॥

अक्षता हाल्ने मन्त्र–

ॐअक्षन्नमीमदन्तह्यवप्प्रियाऽ अधूषत ।
अस्तोषतस्वभानवोविप्रान विष्ठयामतियो-जान्विन्द्रतेहरी ॥

अब दाया हात घोप्ट्ये गरी बूढीऔला र साईलीऔलाले चलाउने मन्त्र-

ॐ यद्देवादेवहेडनन्देवासश्चकृमावयम् ।
अग्निर्मातस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥१॥

ॐ यदि दिवा यदि नक्तमेनाँ सि चकृमाव्वयम् ॥
व्वायुर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥ २ ॥
ॐ यदिजाग्रद्यदिस्वप्नऽएनाँ सि चकृमाव्ययम्।
सूर्योमा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥३॥

कर्मपात्रबाट तीन टुक्रा कुश लिई मार्जन गर्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थाङ्गतो ऽपि वा।
यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥
ॐ पुण्डरिकाक्षः पुनातु ३।
ॐ पुण्डरिकाक्षाय नमः ३ ॥

कर्मपात्रको कुशको टुक्रा र जौतिल लिई प्रतिज्ञा सङ्कल्प गर्ने

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ ॐ पुराण पुरुषोत्तमाय नमः अद्य श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य सकलजगत्सृष्टिकारिणो ब्रह्मणो द्वितीयप्रराद्धें श्रीश्वेतबराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे कलौ कलियुगे प्रथमचरणे भारतवर्षे भरतखण्डे जम्बूद्वीपे आर्यावर्तान्तर्गत हिमवत्पर्वतैकनेपालदेशे गङ्गादेव्या उत्तरकोणे गण्डकीकौशिकीप्रदेशे श्रीमद्विष्णु

प्रजापतिक्षेत्रे तदन्तर्गत पाशुपतक्षेत्रे पशुपते अमुकदिग्भागे वाग्मत्यादि अमुकदिग्भागे इह पुण्य भूमौ अमुकपुण्य क्षेत्रे अमुकग्रामे वा नगरे षष्टि सम्वत् सराणां मध्ये अमुकनाम सम्वत्सरे श्रीसूर्ये अमुकायने अमुकऋतौ मासोत्तमे मासे अमुकमासे वा चान्द्रेण अमुकमासे सौरेण चान्द्रेण च अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकवासरे अमुकपुण्यतिथौ अमुकनक्षत्रे अमुकयोगे अमुकवार लग्नकरण मुहूर्तान्वितायाम् अद्येह अमुकराशिस्थिते श्रीसूर्ये अमुकराशिस्थिते देवगुरौ अमुकरार्शिशिस्थिते चन्द्रमसि अन्येषु शेषेषु ग्रहेषु यथा- यथा स्थानस्थितेषु सत्सु एवं ग्रहगण विशेषेणविशिष्टायाम् अद्येह अमुकगोत्रस्य अमुकप्रवरस्य (अमुकगोत्रा नाम्नी देवी) अहं मम श्रीकृष्ण प्रीतिद्वारा सकल पाप क्षय बहुधेनु प्राप्ति पूर्वक दीर्घायुः क्षेमादि सिध्यर्थं गोवर्धन सहित श्री गोपाल पूजन गोबृन्द पूजनञ्च अहं करिष्ये । भनी छाडि दिने ॥

(क) शंखको पूजा र प्रार्थना गर्ने मन्त्र–

त्वं पुरा सागरोत्पन्नो विष्णुना विधृतः करे।
नमन्ति सर्वदेवास्तु पाञ्चजन्य नमोस्तु ते ॥
ॐ शङ्खाय नमः ॥

(ख) घण्टको पूजा र प्रार्थना गर्ने मन्त्र—

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।
कुरुघण्टे महानादं देवतार्चनसन्निधौ ॥
ॐ घण्टायै नमः ॥

सर्सियुँ वरिपरि छर्ने मन्त्र-

अपसर्पन्तु ये भूता ये भूता भूमिसंस्थिताः ।
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाऽज्ञया ॥
अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः प्रेतगुह्यकाः ॥
ये चात्र निवशन्त्यन्ये देवता भुवि संस्थिताः ॥

अर्घ स्थापना र पूजा गर्ने

आपः क्षीर कुशाग्राणि दध्यक्षततिलास्तथा ।
यवः सिद्धार्थकश्चैव ह्यष्टाङ्गोऽर्घ्यः प्रकीर्तितः ॥

जल, दूध, दूवो, कुशको टुक्रा, तिल जौ, चन्दन, अक्षता, फलफूल दहि सर्सियु, यी आदि हालेर अर्घ बनाईन्छ। पहिले भूमिमा **ॐ आधार शक्तये कमलासनाय नमः** भनी फूल, अक्षता चढाउने र त्रिकुटी राख्ने र त्यसमाथि अर्घ पात्र राखेर गाईको दूध, दही, जल, कुश, सर्स्यूँ, चन्दन, अक्षता, फूल, जौ तिल, दूवो, फल हालेर प्रार्थना गर्ने—

गङ्गे च यमुनेचैव गोदावरि सरस्वति ।
नर्मदे सिन्धोकावेरि जलेस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥

ॐ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदानदाः ।
आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षयकारकाः ॥

यो मन्त्र पढेर गङ्गा यमुना आदि तीर्थको आवाहन गर्ने पूजा गर्ने । अङ्कुश मुद्रा बनाएर **ॐ गङ्गादितीर्थेभ्यो नमः ।** आवाहन गरी भन्ने ।

धर्मप्रद– ॐ दशकलात्मने वह्निमण्डलाय नमः ।

अर्थप्रद– ॐ द्वादशकलात्मने सूर्यमण्डलाय नमः ।

कामप्रद– ॐ षोडशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय नमः ॥

धेनु मुद्रा देखाएर अमृत आवाहन गर्ने । मत्स्यमुद्रा बनाएर १० पटक प्रणव (ॐ) उच्चारण गर्ने । शङ्खमुद्रा, देखाउने र पूजागर्ने । त्यस अर्घको जलले आफूलाई सेचन गर्ने ।

अब शङ्खार्घको पनि पूजा गर्ने–

ॐ शङ्खादौ चन्द्र दैवत्यं कुक्षौ वरुण देवता ।
पृष्टे प्रजापतिश्चैवं तस्मात् शङ्खं प्रमूजयेत् ॥

दीप पूजा

पहिले फूल अक्षता लिएर छुने–

भो कर्मसाक्षिणे दीप नारायणाय नमः पूजितोसि क्षमस्व भनेर आवाहन गर्ने अनि– **पाद्यम् समर्पयामि** दीपनारायणाय नमः त्यस्तै गरी– **अर्घ्यम्, आचमनीयम्,**

पञ्चामृतम्, शुद्धोदकस्नानम्, इदम् लेपनं चन्दनम् , सिन्दूरम्, अबीरचूर्णम्, तिलान्, यवान्, अक्षतान्, पुष्पं समर्पयामि दीपनारायणाय नमः ॥ भन्ने र चढाउने ।

प्रार्थना –

नमः कमलनाभाय नमस्ते जलशायिने ।
नमस्ते केशवानन्त वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥
वासनाद्वासुदेवस्य वासितं भुवनत्रयम् ।
सर्वभूतनिवासोऽसि वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥
ॐ शुभं भवतु कल्याणमारोग्यं धनसंपदः ।
मम दुःखविनाशाय दीपज्योतिर्नमोस्तु ते ॥

कलश पूजाः

फूल अक्षतालिई कलशको भूमिमा छुने–

ॐ भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री । पृथिवींय्यच्छ पृथिवीन्दृ ꣳ हपृथिवीम्माहि ꣳ सीः ॥

धानमा छुने मन्त्र –

ॐ धान्यमसि धिनुहिदेवान्प्राणायत्वोदानायत्वा व्यानायत्वा ॥ दीर्घामनुप्प्रसितिमायुषे धान्देवो वः सविताहिरण्यपाणिः प्प्रतिगृब्भ्णात्वच्छिद्रेण पाणिना चक्षुषेत्वामहीनाम्पयोसि ॥

कलशमा छुने मन्त्र –

ॐ आजिघ्रकलसम्महृयात्वा विशन्त्विन्दवः । पुनरूर्ज्जा निवर्तस्यसानः सहस्रन्धुक्ष्वोरुधारा पयस्वती पुनर्म्माविशता द्रयि ः॥

कलशमा तीर्थको जल हाल्ने मन्त्र –

ॐ वरुणस्योत्तम्भनमसि वरुणस्यस्कम्भसर्ज्जनीस्त्थो वरुणस्यऽऋतसदन्न्यसि वरुणस्यऽऋतसदनमसि वरुणस्यऽऋत सदनमासीद ॥

कलश भित्र सर्वौषधी हाल्ने मन्त्र –

ॐ याऽओषधीः पूर्वाजातादेवेब्भ्यस्त्रियुगम्पुरा ।
मनैनु बब्भ्रूणामह ँ शतन्धामानि सप्त च ॥

अब पञ्चरत्न हाल्ने मन्त्र –

ॐ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्यजातः पतिरेकऽआसीत् । स दाधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै देवाय हविषाव्विधेम ॥

फल हाल्ने मन्त्र –

ॐ याः फलानीर्य्याऽअफलाऽअपुष्पा याश्चपुष्पिणीः ।
बृहस्पतिप्रसूतास्तानोमुञ्चन्त्व ँ हसः ॥

चन्दन हाल्ने मन्त्र –

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम् ॥
ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥

जौ हाल्ने मन्त्र –

ॐ ओषधयः समवदन्त सोमेन सहराज्ञा ॥
यस्मैकृणोति ब्राह्मणस्त ६ राजन्पारयामसि ॥

दुवो हाल्ने मन्त्र –

काण्डात्काण्डात् परोहन्ती परुषः परुषस्प्परि ।
एवानो दूर्ब्बे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥

सात ठाँउको माटो हाल्ने मन्त्र –

ॐ स्योनापृथिवीनोभवानृक्षरा निवेशनी ।
यच्छानः शर्म्म सम्प्रथाः ।

पञ्चपल्लव हाल्ने मन्त्र–

ॐ अश्वत्थेवो निषदनम्पर्णेवो व्वसतिष्कृता ।
गोभाजऽइत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम् ॥

वस्त्र चढाउनें मन्त्र –

ॐ बृहस्पतेऽअतियदर्य्योऽअर्हाद्द्युमद्विभाति क्क्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसऽ ऋतप्रजात तदस्मासु

द्रविणन्धेहि चित्रम्। उपयामगृहीतोसि बृहस्पतये त्वैषते योनिर्बृहस्पतयेत्वा ॥

आँप चाँप पिपलको पात हाल्ने मन्त्र –

ॐ अम्बेऽअम्बिकेम्बालिके न मानयति कश्चन।

ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीम् ॥

कलशलाई आवाहन गरी पूजा गर्ने –

भो वरुण इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत्पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदोभव। पाद्यम्, अर्घ्यम् आचमनीयम् पञ्चामृतम् शुद्धोदकस्नानम्, इदमनुलेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम् अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि, समर्पयामि वरुणाय नमः भो वरुण पूजितोसि क्षमस्व ॥

तीर्थहरूको आवाहान गर्ने मन्त्र–

सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदानदाः ।

आयान्तु यजमानस्य दुरित क्षयकारकाः ॥

पूजा– पाद्यम् समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः, अर्घ्यम्, आाचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान् तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः ॥ भनी पूजागर्ने ॥

कलशको मुखदेखि पिंध सम्म छुने मन्त्र –

ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।
मूलेत्वस्य स्थितोब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥
कुक्षौ तु सागराः सप्त, सप्त- द्वीप वसुन्धराः ॥
ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोऽप्यथर्वणः ॥
अङ्गैश्च सहिताः सर्वे कलशन्तु समाश्रिता ः ॥

कलशको फूल अक्षता लिएर प्रार्थना गर्ने–

ॐ देवदानवसम्वादे मथ्यमाने महोदधौ ।
उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥
त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः ॥
त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्ययि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥
शिवः स्वयं त्वमेवाऽसि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ॥
आदित्या वसवोरुद्रा विश्वेदेवाः सपितृकाः ॥
त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः ॥
त्वत्प्रसादादिमंयज्ञं कर्तुमीहेजलोद्भव ॥
सान्निध्यं कुरुदेवेश प्रसन्नो भव सर्वदा ॥

पुष्पान्जलिं समर्पयामि कलशाधिष्ठातृ सकल दवेभ्यो नमः ॥

कलशको मुखमा फूल अक्षता लिई प्रत्येक नामले पूजा गर्ने –

भो गणपत्यादि वनस्पत्यन्त देवता इहागच्छत इहतिष्ठत यावत्पूजां करोमि तावत् यूयं सुस्थिरा भवत,

ॐगणपतयेनमः, ॐदेव्यैनमः (यस्तै किसिमबाट देवता सबैको नाम पछि नमः भनी पूजा गर्ने) ॐ शिवाय नमः, ॐ विष्णावे नमः, ॐ विनायकाय नमः, ॐ दुर्गायै नमः, ॐ वायवे नमः, ॐ आकाशानमः, ॐ अश्विनिकुमाराभ्यां नमः, ॐ सूर्याय नमः, ॐ सोमाय नमः, ॐ भौमाय नमः, ॐ बुधाय नमः, ॐ बृहस्पतये नमः, ॐ शुक्राय नमः, ॐ शनैश्चराय नमः, ॐ राहवे नमः, ॐ केतवे नमः, ॐ ईश्वराय नम, ॐ स्कन्दाय नमः, ॐ हरये नमः, ॐ ब्रह्मणे नमः, ॐ इन्द्राय नमः,ॐ यमाय नमः, ॐ कालाय नमः, ॐ चित्रगुप्ताय नमः,ॐ अग्नये नमः, ॐ भूम्यै नमः, ॐ विष्णावे नमः, ॐ इन्द्राण्यै नमः, ॐ प्रजापतये नमः, ॐ सर्पेभ्यो नमः, ॐ अनन्ताय नमः, ॐ ध्रुवाद्यष्टवसुभ्यो नमः, ॐ धात्रादिद्वादशादित्येभ्यो नमः, ॐ वीरभद्राद्येका–दशरुद्रेभ्यो नमः, ॐ गोर्यादिशोडशमातृभ्यो नमः, ॐआवाहादि सप्तमरुद्भ्यो नमः, ॐ विनायकाय नमः, ॐ ब्रह्मणे नमः, ॐ विष्णवे नमः, ॐ रुद्राय नमः, ॐ अर्काय नमः, ॐ वनस्पतये नमः, ॐ कुलदेवताभ्यो नमः, ॐ इष्टदेवताभ्यो नमः, ॐ स्थानीय देवताभ्यो नमः, ॐ सकल देवताभ्यो नमः इत्यादि ।

गणेश पूजा

कुश पानी लिई सङ्कल्प लिने–

पूर्व सङ्कल्प सिद्धिसस्तु अद्येह गोत्राया देव्याया अहं मम गोवर्धन पूजा कर्मणः फलप्राप्ति निमित्तक गोपाल गोविन्द देवता सहित पूजन निर्विघ्न समाप्ति निमित्तक श्रीगणेश पूजन महं करिस्ये।

फूल अक्षता लिई गणेशलाई छोई भन्ने–

भो गणपते इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव आसनम्, पाद्यम्, अर्घ्यम् आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, वस्त्रम्, यज्ञोपवीतम्, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीर चूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, रक्तपुष्पाणि, दूर्वाङ्कुरान्, फलम् मोदकम्, समर्पयामि श्री गणाधिपतये नमः, भो गणपते पूजितोसि क्षमस्व ॥

अब नरिवल अथवा अरू फल लिएर चढाउने मन्त्र–

ॐ रक्षरक्षगणाध्यक्ष परक्षत्रैलोक्यरक्षक।
भक्तानामभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात्।
द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुर जगत्प्रभो ॥
वरदस्त्वं वरं देहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद।

अनेने फलदानेन फलदाऽस्तु सदा मम ॥

फलं समर्पयामि गुरु गणाधिपतये नमः ॥

प्रार्थना –

यं ब्रह्म वेदान्तविदो वदन्ति, परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये।

विश्वोद्भव कारणमीश्वराय, तस्मै नमो विघ्नविनाशकाय ॥

वक्रतुण्डमहाकाय कोटिसूर्यसमप्रभ ।

अविघ्नंकुरुमे देवसर्वकार्येषु सर्वदा ।

पुष्पान्जलिं समर्पयामि गणाधिपाय नमः ॥

अब दूवो र अक्षता लिई तलको नामै पिच्छे चढाउने–

ॐ गणाधिपतये नमः । ॐउमापुत्राय नमः ।

ॐ अघनाशाय नमः । ॐ एकदन्ताय नमः ।

ॐ इभवक्त्राय नमः । ॐ मुषकबाहनाय नमः ।

ॐ विनायकाय नमः । ॐ ईशपुत्राय नमः ।

ॐ सिद्धिप्रदाय नमः । ॐ कुमारगुरवे नमः ।

भनी पूजा गरी यज्ञोपवीत, वस्त्र, धूप दीप नैवेद्य भेटी चढाउने ।

गोवर्धन सहित गोपाललाई आवाहन गर्ने मन्त्र –

बलिराज्ञो द्वारपालो भवानद्य भवप्रभो ।

निज वाक्यार्थ सिध्यर्थं सगोवर्धन गोपते ।

आवाहनं समर्पयामि गोवर्धन सहित गोपालाय नमः ॥

कुशको टुक्रा लिई– **आसनं समर्पयामि गोवर्धन सहित गोपालाय नमः ॥** भनी आसनदिने, त्यस्तै– **पाद्यम्, अर्घ्यंम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतं, शुद्धोदकस्नानं, वस्त्रं, यज्ञोपवीतम्, चन्दनम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान् तिलान्, पुष्पाणि, माल्यार्पणं समर्पयामि गोवर्धन सहित गोपालाय नमः ॥** भनी पूजागरि धूप दीप, नैवेद्य, भेटी, चढाउने ।

पुष्पाञ्जलि गर्ने मन्त्र –

गोवर्धन धराधार गोकुलत्राणकारक ।
बहुवाहुकृतच्छाय गवां कोटिप्रदो भव ॥
पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि गोवर्धन सहित गोपालाय नमः ॥

ब्राह्मण मित्रजनहरूलाई दक्षिणा भोजन गराउने । गरीब र कुकुरलाई भोजन, गाईलाई जौको पिठो मिसिएको भोजन ॥ पर्वतलाई बलि दिने (वोहोतामा पायस राखेर बत्तिवाली गोवर्धन पर्वतमा राखि दिने) ॥

खण्ड 'घ'

गो पूजाविधि प्रारम्भः

गोपूजा र गाईको प्रार्थना

गाईलाई शरद ऋतुमा फूलेको फूल र फूल मालाले सिगार्ने । त्यस दिन गाई दुहुन र भारी बोकाउन निषेध गरिएको छ।

गाईलाई चामलको पिठोको र अवीरको छाप बनाई सिगारि दिने तेल सिङ्, खुर, शरीर आदिमा लगाई दिई जल, चन्दन, सिन्दूर, अवीर, अक्षता, जौ तिल, ऋतु अनुसारको फूल, माला आदिले सिगारी पाद्यम्, अर्घ्यंम्, आचमनीयं, पञ्चामृतं, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान् तिलान् पुष्पाणि समर्पयामि गवे नमः भनी पूजा गरी धूप, दीप, नैवेद्य, भेटी आदि गरी फूल अक्षता लिई गाईको प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

कपिले सर्वदेवानां पूजनीयासि रोहिणि ।
तीर्थदेवमयी यस्मादतः शान्तिं प्रयच्छ मे ॥

गवामङ्गेषु तिष्ठन्ति भुवनानि चतुर्दश।
यस्मात् तस्मात् शिवं मे स्यादिहलोके परत्रच॥
गावो ममाग्रतः सन्तु गावो मे सन्तु पृष्ठतः।
गावो मे हृदये सन्तु गवां मध्ये वसाम्यहम्॥

हे कपिले ! हे रोहिणी ! तपाई सम्पूर्ण देवताहरूले पूज्निे तीर्थ र देवतास्वरूप हुनुहुन्छ। त्यसकारण मलाई शान्ति प्रदान गर्नु होस्। हे गो माता हजुरका अङ्गहरूमा विश्वका जति पनि देवताहरू छन् ती सबै र चौध भुवन पनि रहेका छन् अतः यस लोक र परलोकमा पनि मलाई कल्याण प्रदान गर्नु होस्॥ मेरो अगाडी पछाडि र हृदयमा गाईहरू रहुन् गाईको माझमा म वस्न पाऊँ।

बलिको पूजा गरी प्रार्थना गर्ने मन्त्र

बलिराज नमस्तुभ्यं दैत्यदानववन्दित।
इन्द्रशत्रोऽमराराते विष्णुसान्निध्यदो भव॥

दैत्य दानव पूजित हे बलिराजा तपाईलाई नमस्कार छ हे इन्द्रादि देवता विरोधी बलि महाराज मलाई विष्णुको नगिच पुऱ्याई दिनुहोस्।

खण्ड 'ङ'

भ्रातृ पूजाविधि प्रारम्भः

कार्तिक शुक्ल द्वितीया भाई टीका

कार्तिक शुक्ल द्वितीया भातृ पूजाको दिन दिदी बहिनीले दाजु भाईलाई पञ्चरङ्गी टीका, र मखमलीको माला लगाएर पूजा गर्नु पर्दछ भन्ने पद्मपुराणमा लेखेको छ।

टीका र मालाको सङ्केत यसप्रकार छ :

रातो- **मङ्गलसूचक,** सेतो- **शान्तिसूचक,**
पहेंलो- **दीर्घजीवीको सूचक,** नीलो- निरोगीको सूचक,
हरियो - **बुद्धिजीवीको सूचक,**

मखमलीको माला - कुनै समयमा मलिन र निस्तेज नभै सदा एकै नास उज्जल तेजिलो होस् दीर्घायु होस भन्ने कामनागरी मखमलीको माला लगाईदिने चलन छ।

भ्रातृ पूजा विधि

आसनमा बसी दियो बाली आचमन गरी लक्ष्मी पूजा आदिमा दिएकोक छ। पृथ्वी र आसनको पृथ्वी **त्वया ....** मन्त्रले पूजा गरी माथि बताए अनुसार कर्मपात्र

बनाई पूजा गर्ने र कुशको तीन टुक्रा लिई माथि बताए अनुसार अपवित्रः .... मन्त्र पढी कर्मपात्र को जलले वरिपरि सबै तिर र आफूलाई पनि सेचन गर्ने र सोही कुश र जल लिई सङ्कल्प लिने–

हरिः ॐ तत्सत् .... माथि बताएको सङ्कल्प मम सम्म भनी परस्परं भ्रातृ भगिन्योः स्नेह ग्रन्थि सुदृढीकरणार्थम् आयुरारोग्यै श्वर्यादिप्राप्तिकामा भ्रातृ पूजन कर्माङ्गत्वेन दीप कलश- गणेश पूजन पूर्वकं यम–यमुना यमदूतानाम् अष्टचिरञ्जीवीनां च पूजनमहं करिष्ये ॥ भनी छाडि दिनु।

अर्घ स्थापना गरी दियो कलश गणेशको विधिमाथि पूजा आदिमा दिइएको छ सो अनुसार पूजा गरी धूप, दीप नैवेद्य, वस्त्र भेटी आदि चढाउने।

तामाको भाडाँमा अष्टदल लेखी त्यसको बीचमा यमलाई आवाहन गरी ध्यान गर्ने मन्त्र –

मेघश्यामं प्रसन्नास्यं नानालङ्कारसंयुतम्।
महिषस्थं दण्डधरं संस्तुतं पितृभिर्वृतम्।
नानारूपधरैर्दूतैः श्वेतवस्त्रं भजेद्यमम्॥
आवाहनं समर्पयामि यमाय नमः॥

भो यम इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत् त्वं सुस्थिरो भव, सुप्रसन्नोभव, आसनम् पाद्यम्

अर्घ्यंम् पुनराचमनीयम् पञ्चामृतम् आचमनीयम् वस्त्रं यज्ञोपवीतम् चन्दनं सिन्दूरम् अवीर चूर्णम् अक्षतान् यवान् तिलान् पुष्पाणि समर्पयामि यमाय नमः ॥

यमको स्तुति गर्ने मन्त्र –

त्वमेव वैवस्वत विश्वमूर्ति, स्त्वमेव कालः करालान्तरात्मा।
त्वमेव मृत्यु पुरुषस्त्वमेव, प्रसीद देवेश नमो नमस्ते॥
धर्मराज नमस्तुभ्यं नमस्तेयमुना ग्रज।
पाहिमां किङ्करैः सार्द्धं सूर्यपुत्र नमोऽस्तु ते॥
स्तुतिं समर्पयामि यमाय नमः॥

भो यमुने इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजाम् करोमि तावत् त्वं सुस्थिरा भव, सुप्रसन्ना भव, आसनम् पाद्यम्, अर्घ्यं पुनराचमनीयम् पञ्चामृतम् शुद्धोदक स्नानम् वस्त्रम् चन्दनम् सिन्दूरम् अवीरचूर्णम् अक्षतान् यवान् तिलान् पुष्पाणि समर्पयामि यमुनायै नमः ॥

प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

यमस्वसर्नमस्तेस्तु सूर्यपुत्रि नमोऽस्तु ते।
लोकमातर्नमस्तेऽस्तु नमस्ते विष्णु वल्लभे॥
वरदा भव मे नित्यं यमुने लोकपूजिते।
प्रार्थनां समर्पयामि यमुनायै नमः॥

यमको दूतहरूको पनि यसै गरी थालीमा पूजा गर्ने –

भो यम दूताःइह आगच्छत इह तिष्ठत यावत् पूजां करोमि तावद्यूयं सुस्थिरा भवत सुप्रसन्ना भवत ।। भनी जल चन्दन आदि चढाई यमुनाको पूजा गरे ।

सरह गर्ने – पुष्पाणि समर्पयामि यम दूतेभ्यो नमः ॥

प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

नमोऽस्तु यमदूतेभ्यो बलिनां ये महाबलाः ।
मनोनिलाक्रान्तवेगाः पाशमुद्गरधारिणः ॥
मम सौख्यकराः सन्तु पीडयन्तु न मां क्वचित् ।
ममाऽपचरितं सर्वं विस्मरन्तु दयालवः ॥
प्रार्थनां समर्पयामि यमदूतेभ्यो नमः ॥

यमुनाको परिचारिकाको पूजा गर्ने –

माथि यमुनाको पूजा गर्ने विधि अनुसार उक्त स्थाली मै भो यमुना परिचारिके इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजाम् करोमि तावत्वं सुस्थिरा भव सुप्रसन्ना भव भनी आवाहन गरि पाद्यम् अर्घ्यं... पुष्पाणि समर्पयामि यमुना परिचारिकायै नमः । भनी पूजा गर्ने ॥

प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

पूजयामि नमस्तुभ्यं यमुनापरिचारिकाम् ।
क्षमस्व मम कल्याणि यमुनापरिचारिके ॥
प्रार्थनां समर्पयामि यमुनापरिचारिकायै नमः ॥

सूर्यको पूजा गर्ने –

उक्त स्थालिमा बताए अनुसार सूर्यको पूजा–

भो सूर्य इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजाम् करोमि तावत् त्वं सुस्थिरा भव, सुप्रसन्ना भव, आसनम् पाद्यम्, अर्घ्यं पुनराचमनीयम् पञ्चामृतम् शुद्धोदक स्नानम् वस्त्रम् चन्दनम् सिन्दूरम् अवीरचूर्णम् अक्षतान् यवान् तिलान् पुष्पाणि समर्पयामि सूर्याय नमः ॥ भनी पूजा गर्ने।

प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

नमः सवित्रे जगदेकचक्षुषे, जगत्प्रसूतिस्थिति–नाशहेतवे। त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे, विरिञ्चिना–रायणशङ्करात्मने ॥ प्रार्थनां समर्पयामि सूर्याय नमः ॥

अष्ट चिरञ्जीवीको पूजा पूर्वादि क्रमले –

अष्ट चिरञ्जीवीहरूको पूजा गर्ने क्रम–

पूर्वमा– व्यास, आग्नेयमा- परशुराम,
दक्षिणमा– अश्वत्थामा, नैर्ऋत्यमा– कृपाचार्य,
पश्चिममा– बलि, वायव्यमा- प्रल्हाद,
उत्तरमा– हनुमान्, ईशानमा- विभीषण,
वीचमा- मार्कण्डेय।

तसर्थ क्रमैले– भो व्यास इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो वरदो भव आसनम्, पाद्यम् अर्घ्यं ....माथि बताए अनुसार

पुष्पाणि आदि गर्ने यस्तै अरु सबैको यसै क्रमले पूजा गर्ने धूप दीप नैबेद्य भेटी नीराजन आदि गर्ने ।

अष्ट चिरंजीवीको सबैले प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

मार्कण्डेय महाभाग सप्तकल्पान्तजीवन ।
चिरञ्जीवी यथाऽसित्वं तथा मे भ्रातरं कुरु ॥१॥
बलिराज नमस्तुभ्यं नमस्ते विष्णुवल्लभ ।
भविष्येन्द्रसुराराते वरदो भव सर्वदा ॥२॥
अज्ञानतिमिरे मग्नं जगदज्ज्ञानैक चक्षुषा ।
उद्धृतं येन मुनिना तस्मै व्यासाय ते नमः ॥३॥
रामभक्तैक मुकुटरत्नज्योतिः स्वरूपिणे ।
भविष्यद् ब्रह्मणे तुभ्यं नमो हनुमते नमः ॥४॥
विभीषण नमस्तुभ्यं नमस्तेऽसुरसत्तम ।
रामभक्त नमस्तुभ्यं पाहिमां सर्वदाऽनघ ॥५॥
सप्तर्षिप्रवरं देवं वीरं विप्रस्वरूपिणम् ।
कृपं नमामि सततं वरदो भव सुव्रत ॥६॥
सर्वापकरणे शक्तं रामं शस्त्रभृतां वरम् ।
पितृचित्तानुगं विप्रं पूजयामि नमोऽस्तु ते ॥७॥
जटिलाः स्मश्रुला दक्षास्त्वग्धमन्यस्थिरूपिणः ।
ममपापहराः सन्तु सोमसूर्याग्निवर्चसः ॥८॥

अब दिदी बहिनीले तेल र पानीले घुमी दाजु भाईलाई जल चढाई टीका, माला, फूल दूबो आदि लगाई धूप दीप, नैवेद्य आदि गरी फूल अक्षता लिएर प्रार्थना गर्ने मन्त्र–

मार्कण्डेय नमस्तेऽस्तु नमस्ते महदायुषे।
चिरायुस्त्वं यथा लोके तथा भ्राता भवेन्मम ॥
आयुःप्रद महाभाग सोमवंशसमुद्भव।
महामते मुनिश्रेष्ठ मर्कण्डेय नमोऽस्तु ते ॥
यथाऽस्ति यमुना देवी यमेन भातृशालिनी।
तथा मे भ्रातरः सन्तु प्रति जन्मसु सुव्रताः ॥
भ्रातस्तवानुजाताहं भुंक्ष्व भोज्यमिदं शुभम्।
प्रीतये यमराजस्य यमुनाया विशेषतः ॥
यत्प्राप्ता च यमुनया यमराजस्य पूजनात्।
तथा ममापि सकलं भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥
आयुर्लक्ष्मीर्यशोधैर्यनिर्भयत्वमरोगिता।
वाक्पटुत्वमजाड्यञ्च जायतां मम सर्वदा ॥

अब जेठो क्रमले सबै दिदी बहिनीलाई पूजा गरी टीका, फूल माला लगाई दक्षिणा दिई फूल अक्षता दिई प्रार्थना गर्ने मन्त्र –

त्वं लक्ष्मीस्त्वमपर्णाऽसि ब्राह्मी त्वं च सरस्वती।
त्वत्पूजनात्भवेयुस्ताः पूजिता मम सर्वदा ॥

आयुर्लक्ष्मीर्धनं धान्यं पश्वादिकमरोगिता ।
सर्वं त्वदर्चनादाप्तं भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥

अब अर्घ निवेदन र पूर्णपात्र गरी दक्षिणा दिई विसर्जन गर्ने मन्त्र–

यान्तुदेवगणाः सर्वे पूज़ामादाय मामिकाम् ।
इष्टकामप्रसिध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥
गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थानं परमेश्वर ।
यत्र ब्रह्मा स्थितो विष्णु स्वस्थानं परमेश्वर ।
हावाहनं नजानामि नजानामि विसर्जनम् ।
मन्त्र पूजां नजानामि क्षमस्व परमेश्वर ॥

समाप्त

पुस्तक पाइने ठेगाना

१. नेशनल बुक सेण्टर, भोटाहिंटी, फोनः ४२२१२६९, ४२४२४०९
२. हरेक पुस्तक भण्डार, भोटाहिंटी, फोनः ४२५२९००
३. सुकुन्दा पुस्तक पसल, भोटाहिंटी, फोनः ४२२०३७९
४. सफलता पुस्तक भण्डार भोटाहिंटी, फोनः ४२२०६०४
५. समता बुक्स एण्ड स्टेशनरी,भोटाहिटी, फोनः ४२२३७०६
६. रत्न पुस्तक भण्डार, भोटाहिटी, फोनः ४२४८९६३
७. श्री हिमालय बुक सेण्टर, बागवजार, फोनः ४२४२०८५
८. रत्न पुस्तक भण्डार माइतिघर, फोनः ४२४०८५०
९. दुर्गा पुस्तक भण्डार, देवपाटन, पशुपती, फोनः ४४६१११६
१०. श्री पशुपतिनाथ शरण सहकारी संस्था, देवपाटन, पशुपति
११. यूनिभर्सल एजुकेशनल सेन्टर, मङ्गलबजार, पाटन, फोनः ५५२१२१६
१२. जयगुरु बुक्स एण्ड स्टेशनरी, भोटाहिटी, फोनः ४२२२२१९
१३. सब वे बुकसेन्टर, भोटाहिटी, फोनः ४२१६०३३
१४. सूचना केन्द्र (पत्रिका पसल) हेटौडा, फोनः ०५७-५२१७३७
१५. हिमालय बुक हाउस, मणिपथ, बुटवल, फोनः ०७१-५४१००९
१६. धार्मिक पुस्तक पसल, नारायणघाट, फोनः ०५६-५३१६१५
१७. दैनिक संस्थान प्रतिष्ठान, विर्तामोड, झापा, फोनः ०२३-६९२२१८
१८. श्री शिवशक्ति धार्मिक पुस्तक एवं पूजन सामाग्री केन्द्र, कावासोती, नवलपरासी, मो. ९८४७२४१८०३
१९. ऋद्धिसिद्धि पूजा सामाग्री केन्द्र, विर्तामोड, झापा, मो. ९८४२६९७४२२
२०. पाञ्चायन पूजा सामाग्री पसल, दमक, झापा, मो. ९८५२६७८८८४
२१. गुरू पुस्तक पसल, भोटाहिटी, फोनः ४२३९२४२
२२. भोटाहिटी बुक्स, भोटाहिटी
२३. पूजा सामाग्री भण्डार, महेन्द्रपुल, पोखरा, फोनः ०६१-५४१४५७
२४. हरेकष्ण पूजा सामाग्री भण्डार, जेसिसचोक, बुटवल, मो. ९८४७४७९२४२
२५. वैदिक पूजा सामाग्री भण्डार, पुतलीबजार, नारायणघाट, फोनः ०५६-५२०९०९
२६. भट्टराई पूजा सामाग्री भण्डार, पोखरा-१, वगर, मो. ९८५६०२६६४१
२७. बाबा पूजा सामाग्री भण्डार, तीन पैनीचोक, विराटनगर, मो. ९८४२२९८६५७

लेखकको परिचय

नाम: **मधुसूदन सुवेदी**

जन्म: बि.सं. २००० ललितपुर, सानेपा।

शिक्षा: बि.ए.,बि.लिब. एस्सी एण्ड डिओसी।

सेवा : विभिन्न मन्त्रालय, विभाग, लोक सेवा आयोग, निर्देशक नेपाल राष्ट्रिय पुस्तकालय, संसद सचिवालय, सर्वोच्च अदालत, केन्द्रीय कानून पुस्तकालय आदीमा ५० वर्षको अनुभव।

संघसस्था: सङ्कट कालीन निवारण समिति, विश्व हिन्दू महासंघ, ढुंङ्गेधारा सत्संग भवन संरक्षण समिति, सानेपा, गीता अध्ययन मण्डल स्वयम्भू, ॐ सत्सङ्ग भवन जावलाखेल, आत्मालोक सन्यास आश्रम, वागडोल, सानेपा स्वास्थ्य चौकी, अन्तर्राष्ट्रिय ब्राह्मण संघ, भारद्वाज संस्कृति सम्बर्धन केन्द्र आदि।

कृति: हिन्दू सदाचार पद्धति, पुस्तकालय विज्ञानको उपादेयता, शारदीय दुर्गापूजा विधि, स्व.स.से.ऋषी सुवेदीको सम्झनामा शोक काव्य, सरलीकृत सत्यनारायण पूजा विधि, सरलीकृत लक्ष्मी पूजा विधि, सरलीकृत महालक्ष्मी पूजाबिधि, सरलीकृत अन्त्यपद्धति, सरलीकृत मार्कण्डेयाद्यष्ट चिरंजीवि पूजाविधि, नव ग्रहादि पाठ सहित, **Fundamentals of Library & Information Science on Nepales Response,** हिन्दू विवाहको इतिहास, सनातन हिन्दू धर्म तथा संस्कार, सरलीकृत अग्निस्थापना विधि, सरलीकृत शिलान्यास बिधि, सनातन दैनिक पूजाविधि तथा वार्षिक पर्व निर्देशिका, **Om Age Old Eternal Hindu Religion & Sacrament,** सरलीकृत स्वयम्वर पटलाञ्छन पूर्वाङ्गग्रहशान्ति सहित विवाह विधि, सरलीकृत ग्रहशान्त्यग्निस्थापन चूडोपनयन वेदारम्भ समावर्तन विधि, सरलीकृत हरितालिका र ऋषिपञ्चमी पूजाविधि, सम्पूर्ण एकादशी महात्म्य सरल पूजाविधि सहित, श्री गणेश सहस्रनाम पूजाविधि, सनातन विशेष चाडपर्व तथा धार्मिक लेख,श्रीपशुपतिनाथ र द्वादश ज्योतिर्लिङ्ग, शिवपूजाविधि सहित रूद्राष्ट्याध्यायी, तीर्थयात्रा संस्मरण, सरलीकृत पूर्णिमाव्रत चन्द्रमापूजाविधि, सरलीकृत मासिक श्राद्ध पद्धति, **History of the Aryan Marriage a Sacrament,** श्री स्वस्थानी व्रतकथा, सरल पूजाविधि सहित स्तोत्र पुष्पाञ्जली, आशौचनिर्णय, गरूड पुराण, नारायणबलि प्रयोग, श्री कृष्ण जन्माष्टमी, अदुःख नवमी आदि।

भ्रमण: भारत, श्रीलंका, थाईलैण्ड, हङ्कङ्क, चीन।